

**Pɔɔli bumbuŋaj gbaŋ dieke
die u maaguna a yi
Korinti
tuŋ vuosi wunna**

¹ Maniŋ Pɔoli vuodieke Yisa Masia die dı wana dı n yi u tuntuntu Nabidie Nmıŋ choti ma, maniŋ aŋaŋ tı nimbua Sosenesi maagınana gbaŋku gie ² a yi a niniŋ vuodiekekemba dı dına Nmıŋ a bie Korinti tuŋ ma, niniŋ vuodiekekemba Nmıŋ dı vuarına dı n yi u vuokasimba ba, ta yi u sıti a laguŋ aŋaŋ Yisa, aŋaŋ vuodiekekemba mana dı benne jige mana ta jiama tı Yomutieŋ Yisa Masia; wuniŋ u yine ba Yomutieŋ, ta bı yi tınıŋ tı Yomutieŋ wo.

³ Tı Chɔɔŋ Nabidie Nmıŋ aŋaŋ tı Yomutieŋ Yisa Masia suŋŋi nı ta bı yi nı suŋduagun.

Pɔɔli die dı waasina Nmıŋ dene

⁴ Maniŋ n waasa Nmıŋ saŋŋa mana nı wıa aŋaŋ u chıgına nı zɔɔlın ta suŋŋe nı Yisa Masia wıa, ⁵ dama nı yese jaŋ mana Yisa Masia ma mıŋ, ta mıŋŋı bala wıa ta bı mıŋŋı sıba wudieke mana u bala nı chıası. ⁶ Masia wudieke die tı dagına nı, nı mıŋŋı tuohe mıŋ a pɔgılı. ⁷ Die wıa nı ka waari Nmıŋ Halıkasıka piini kaanı gbaŋ aŋaŋ nı gbarına aŋaŋ nıŋŋmına daa dieke tı Yomutieŋ Yisa Masia dı bala u keŋ wo. ⁸ U nan mıŋŋı gbarı nı amu nı nan dı hagırı a ga tuŋ daa dieke tı Yomutieŋ dı bala u keŋ wo ta nı

kaan dì yallı wubiaŋ ní ma. ⁹ Wudieke N̄m̄iŋ dì baari u nan yi, kanıŋ u yie. U vuarına ní dì n̄inuŋ aŋaŋ u Bua Yisa Masia yi n̄abalim̄iŋ a bemme.

Masia didiisirin puole wia

¹⁰ N n̄imballi, n jvusa ní tì Yəm̄utieŋ Yisa Masia saaŋ ma dì ní mana lagin aŋaŋ n̄abalim̄iŋ, ta n̄inhagirin̄ daa bemme ní sv̄nsv̄iŋ, ta ní yi n̄abalim̄iŋ aŋaŋ sv̄n̄anyilibalim̄iŋ. ¹¹ N n̄imballi, Kilowo tigin̄ vuosi balı miŋ miŋ dì ní yallı wa n̄inhagirin̄ aŋaŋ taŋ. ¹² Ba balı miŋ miŋ dì ní bataŋ baari ba dì wa maniŋ, ta bataŋ diaŋ dì baari dì ba dì wa Apolosi, bataŋ diaŋ dì baari dì ba dì wa Piita, ta bataŋ diaŋ dì baari dì ba dì wa Masia. ¹³ Masia wa puo puo miŋ? Die ba kpaasi miŋ miŋ dagariku ma ní wia? Yaa die ba s̄iwa ní N̄m̄iŋ nyaabu maniŋ P̄oɔli saaŋ ma?

¹⁴ N waasa N̄m̄iŋ dì n ka s̄iŋ ní wonyi mana N̄m̄iŋ nyaan̄ ntaala Kirisipusi aŋaŋ Gayusi. ¹⁵ Die wia ní wonyi mana kaan̄ bıagı a baari ba s̄iŋ ní wa N̄m̄iŋ nyaabu n saaŋ ma dì ní dia miŋ. ¹⁶ N bı s̄iwa Sitifanasi aŋaŋ u deŋ N̄m̄iŋ nyaabu, ama n ka bı tuinsı dì n bı s̄iŋ vuon̄ bıbra. ¹⁷ Dama Masia ka tıŋ miŋ dì n keŋ sıma vuosi nyaabu; U tıŋ miŋ miŋ dì n keŋ muv̄lima u wov̄vnaha a yıma vuosi. Daa n nagıma vuota sıbiŋ a balıma yıma ba; die man̄ tıŋ yie die, dì tıŋ nan yi Masia vuodieke dì kpine dagariku ma wa kumbu waari ka hagırıŋ.

Masia kuiŋ die dì dagına N̄m̄iŋ hagırıŋ aŋaŋ u sıbiŋ dene

¹⁸ Vuodiekemba dì bana N̄m̄iŋ sieku banıŋ ba yile dì Masia dagariku ma kumbu yiwo wutçgv;

ama tūnij vuodiekeomba dī yene gbatitaanjku sība a baari ka yiwo N̄mij hagirinj. ¹⁹ Dī maagiyā N̄mij gbañku sunj dī N̄mij baari dī, "N nan chuvusı yiantielij sībuñ ta vaa sisibırıñ chörinj."

²⁰ Die wia, tūngbañka gie yiantielij ajanj sisibırıñ ajanj nūnhagiri nūguriba bie wo sia? N̄mij vaa wa tūngbañka gie yiantielij dī yi gaantinj.

²¹ N̄mij, vuodieke dī yalla yīabu yine tūngbañka gie vuosi yīanj dī kaañ bīagī yi ta vuosi sūmma wa. Die wia u yi vuodiekeomba dī yine Yisa yada wa dī ye gbatitaanij, dama wudiekemba tī mūvlinana a yīa vuosi ta vuosi dī bala dī a yiwo gaanti wūbalıkaha wia. ²² Juu vuosi yaala ba ye mamachi wia ta ye yi yada; ta Giriiki vuosi dīanj dī yaala yīanj wia. ²³ Ama tūnij nūñ tī mūvla ta daga ba Yisa dī kpine die dagariku ma, ta wūrī gie dī yie Juu vuosisi sūnyirinj dī haga, ta bī yi wūtōgv a yī vuodiekeomba dī kana ka yi Juu vuosisi. ²⁴ Ama Juu vuodiekeomba N̄mij dī vuarına ajanj vuodiekeomba dī kana ka yi Juu vuosi ta N̄mij dī vuari ba wa nūñ sība a baari Masisia kumbu wīaha yiwo N̄mij hagirinj ajanj u yīanj. ²⁵ Wudieke N̄mij dī yine ta vuota dī nagika dī ka yiwo gaanj wuyiikinj, kaninj ka yaa yīanj a tīanj vuota yīanj; ta wudieke N̄mij dī yine ta vuota dī yile dī ka wo hagirinj, ama ka yaa hagirinj a tīanj vuota hagirinj miñ.

²⁶ N nūmballı, nī yilime die nī sūna die sañja dieke N̄mij dī wa nī. Vuota jigiñ die nī vuosi bīta die yalla yīanj ta die yi vuokpiuma yaa

a yi naballı. ²⁷ Ama N̄m̄iŋ vuari wa gaantun t̄n̄gbaŋka gie vuosi jigiŋ, d̄i u yi aŋ ȳlantieliŋ dii viivi; ta b̄i vuari wab̄it̄i t̄n̄gbaŋka gie vuosi jigiŋ, d̄i u yi aŋ haḡritielin dii viivi. ²⁸ N̄m̄iŋ vuari wa t̄n̄gbaŋka gie wab̄it̄i, aŋaŋ vuot̄ḡit̄i aŋaŋ vuodiekevuosi d̄i yilinene d̄i ka yaa nȳvar̄i wa ȳori. ²⁹ Naa daga d̄i vuon̄ wori a baan̄ b̄aḡi a kuuli N̄m̄iŋ n̄iŋja. ³⁰ W̄un̄iŋ N̄m̄iŋ taasina t̄i aŋaŋ Yisa Masia ta u yine t̄i ȳlaŋ. U w̄ia N̄m̄iŋ d̄i vuari t̄i a nȳiŋ b̄iaŋ ma, ta baari t̄i yiwo vuov̄iuna u jigiŋ, ta b̄i yi u vuosi. ³¹ Die w̄ia n̄i yime wudieke d̄i maaḡina N̄m̄iŋ gbaŋku sun̄ d̄i, "Vuodieke n̄iŋ mana d̄i yaalınana u kuuli, u kuulime yaa gamma wudieke t̄i Ȳom̄utieŋ d̄i yine."

2

Masia dagariku ma kuiŋ w̄ia

¹ N̄ n̄umballı, die n̄ kenne n̄i jigiri die n̄ ka muv̄la N̄m̄iŋ w̄iaha a ȳla n̄i aŋaŋ n̄uanansıŋ yaa vuota s̄ib̄iŋ. ² Dama saŋŋa dieke die n̄ benne aŋaŋ n̄i wa, die n̄ wo sun̄janyile a ḡut̄i Yisa Masia aŋaŋ u dagariku ma kumbu w̄ia. ³ Die w̄ia die n̄ kenne n̄i jigiri, die n̄ b̄iriŋ wa wabu ta cheele aŋaŋ ȳmaamıŋ, ⁴ ta die n̄ ka daḡi ta muv̄l̄i w̄iaha aŋaŋ vuota s̄ib̄iŋ die d̄i baan̄ nan̄ yi vuosi nansıŋ ta ba ye tuoke, ama die n̄ muv̄lyा m̄iŋ, ta N̄m̄iŋ Halıkasıka die d̄i daḡi aŋaŋ ka haḡirıŋ d̄i a yiwo wusie. ⁵ Die w̄ia d̄i ka yi vuota s̄ib̄iŋ vana n̄i yi Yisa Masia yada ama d̄i yiwo N̄m̄iŋ haḡirıŋ.

Yaa gamma N̄m̄iŋ ȳlaŋ w̄ia

⁶ Wusie, tı bala aŋaŋ yiaŋ a yia vuodieckemba dı ńmienına a siba ńmiŋ wiaha. Ama daa tıŋgbanka gie vuosi yiaŋ yaa tıŋgbanka gie naakpiima, vuodieckemba dı bala ba waari ba hagırıbu. ⁷ Yiaŋ dieke n balala naa yiwo ńmiŋ yiaŋ lobiřikų u nagına a lobiři vuota, yiaŋ dieke ńmiŋ die dı wolinne a vvarı ta ye ka naaŋ dvnıa dı ka nan vaa tı ye jılıma ka. ⁸ Tıŋgbanka gie naakpiumaha wonyi wori a ye siba yiabu gie. Ba tıŋ sibaka ba tıŋ kaaŋ kpaası tı Yomutien dagarıkı ma, woniŋ u sına bürüŋ mana. ⁹ “Dı maagıya ńmiŋ gbaŋku ma dı:

Jadieke vuota dı yene ka yeye yaa ta wuŋ,
 ta ka bı yile dı ka nan bıagli a yi,
 kanıŋ ka yine jadieke ńmiŋ dı yine siri a
 zieŋ vuodieckemba dı chone wo.”

¹⁰ Kanıŋ ńmiŋ Halıkasıka dı yi tı sibaka, dama Halıkasıka siba jaan mana aŋaŋ ńmiŋ wulobırıka wia gbaŋ. ¹¹ Vuota haalıbu dieke dı benne u sıku kasıŋ sibına vuota sunjanyile. Die gbaŋ dı sıı, vuon ka siba ńmiŋ sunjanyile sie ńmiŋ Halıkasıka kasıŋ. ¹² Haalıbu dieke tı tuone wo, u ka yi tıŋgbanka gie haalıbu, ama u yiwo ńmiŋ Halıkasıka dieke dı baan nan vaa tı summa piini dieke u yına tı wa.

¹³ Die wia, tı ka bala wudieke dı yine vuota yiaŋ dagıŋ; ama tı bala wudieke ńmiŋ Halıkasıka dı dagına tı, ta bı daga ńmiŋ wusieke a yia vuodieckemba dı yalla Halıkasıka. ¹⁴ Ama vuodieke dı wone Halıkasıka nıŋ, die vuoke ka tuose Halıkasıka wiaha, dama ka yiwo wutqıu a yi wa ta u kaaŋ dı siba a chıası, dama Halıkasıka sunjinene vuosi ba siba a chıası.

15 Ama vuodieke dı yalla Halıkasıka sıba jaanı mana dı sına dene, ama vuonı kaaŋı bıagı sıba u sına dene. **16** Sıba a maagına Nmıñ gbaŋku svıñ die wo, dı

“Mınıa baanı nan bıagı müñjı Nmıñ svıñanyile ta kpaanı wa?”

Ama tıñıñ tı sıba Yisa Masia svıñanyile müñ.

3

Nmıñ tıñtıñtuñ wıa

1 N nımballı, ka yiwo wusie, die n ka bıagı a balı a yi nı sıba n tıñ nan balı a yi vuodiekemba dı yalla Halıkasıka, ama die n balı a yi nı sıba n ıaana bala a yıa tıñgbaŋka gie vuosi die wo, ta nı berıñ sıı sıba ballı berıñ Masia sienı me. **2** Biisiñ die manı yı nı daa nyindiiki dınsa, dama die nı ka tıgı die. Leleke gie gbaŋ nı ka tıgı die, **3** dama nı berıñ ye sıı sıba tıñgbaŋka gie vuosi berıñ; dama dıı yi svıgıbıaŋ aŋaŋ nınhagırıñ dı bie nı svınsıñ, daa tıñgbaŋka gie vuosi berıñ nı dı? **4** Dıı yi nı wınyı dı baarı dı u dı wa Pıçlı, ta wınyı diaŋ dı baarı dı u dı wa Apolosi, die nıñ nı ka berı wo sıba tıñgbaŋka gie vuosi?

5 Manıa yine Apolosi, ta manıa yine Pıçlı? Tı mana ko yiwo Nmıñ tıñtıñtuñ diekemba die dı svıñjıne nı nı yi Yisa yada. Tı wınyı mana tıma tıñ dieke tı Yıomıtieŋ dı yınana wa dı u tıñ. **6** Manıñ die n bırına nyınbırıkaha, ta Apolosi dı jaasıha nyaanı, ama Nmıñ die vana a nyuuŋ ta bırıñ. **7** Vuodieke dı bırıunana aŋaŋ vuodieke dı jasıunana nyaanı ka yi wıñjı, ama Nmıñ yine wıñjı, dama wıñıñ u vana a bırıñ. **8** Jaanı worı

a puo vuodieke dì bùrinana ajaŋ vuodieke dì jasınana nyaan, Nmìŋ nan tøŋ ba wønyi mana yaa gamma v tuŋna mu dene. ⁹ Dama tì lagisi tuŋma muŋ a yia Nmìŋ. Ni sii siba Nmìŋ kwaŋ, ta bì sii siba Nmìŋ juoŋ. ¹⁰ N nagı wa sibun dieke Nmìŋ dì yina muŋ wa, manuŋ sii siba mìmìurinuŋ wa, a piili a duŋ juoku nyabılıŋ, ta vuogaŋ dì keŋ mia ka sikpeŋ. Ama vuodieke nüŋ dì keŋ mia ka sikpeŋ v sümma v mìnana die. ¹¹ Nmìŋ wəŋ nagı wa Yisa Masia a yi juoku nyabılıŋ, ta nyabılıŋ bì wori ta vuon dì baŋ piili a duŋ. ¹² Vuosi bataŋ nan nagı saluma yaa kuvutı yaa tannyigisa a mia juoku chıaka ba duŋa wa sikpeŋ; bataŋ diaŋ nan nagı daatı yaa huvutı yaa kunchıaga a kpii ka ma. ¹³ Masia keniŋ daari ta vuon mana tuŋma dì sına die nan daansı a nyiŋ yaalıŋ ma. Bolıŋ bala ka magısı vuon mana tuŋma ta yuori dagı ka sına dene. ¹⁴ Dii yi ta bolibu ka dii jadieke vuoke dì mìna a zien juoku nyabılıku ma wa, die nüŋ v nan ye tune. ¹⁵ Vuodieke jaaŋ dì dine bolibu, v kaaŋ ye ka tune, ama v gbaŋ gbaŋ v nan ye gbatıtaanıŋ ama ka nan sii siba v chıgi nyiŋ wa bolıŋ me.

¹⁶ Ni mana siba a baari ni yine Nmìŋ juoŋ ta Nmìŋ Halıkasıka bie ni ma, daa die? ¹⁷ Die wia vuodieke dì chuvusa Nmìŋ juoku, Nmìŋ nan chuvusı die vuoke. Dama Nmìŋ juoŋ yiwo kası, ta nüniŋ ni yine kanıŋ juoku mi.

¹⁸ Vuon daa gaama v gbaŋ. Dii yi vuon dì bie ni ma a yile dì v yiwo yiantieŋ siba tıŋgbanıka gie vuosi dì yilinene die, dì viuna v nagı v gbaŋ a bırıŋ gaamı amu v nan seŋ

bırıñ yıantieñ. ¹⁹ Jadike tıñgbañka gie vuosi dı yilinene dı ka yiwo yıan, ka yine wutogu Nmıñ jigiñ, sıba ka maagına Nmıñ gbañku sızı die wo, dı, “Nmıñ yige yıantieliñ ba yıan wuyiike me”, ²⁰ ta bı maagı jigiñ kaanı bıbra dı, “Tı Yomutieñ sıba dı yıantielibe suñanyile yiwo ýorı.” ²¹ Die wıa, vuonj daa keñ kuulime yaa gamma wudieke vuota dı baañ biagı yi. Jaan mana yiwo nı sıuti, ²² manıñ Pçöli ajan Apolosi ajan Piita ajan tıñgbañka gie ajan miivoli ajan kuñ, ajan sañka gie ajan sañja dieke dı bala ka keñ wo mana yiwo nı sıuti. ²³ Ta Masia diañ dı sıı nı, ta Nmıñ diañ dı sıı Masia.

4

Masia tıntıntıñ wıa

¹ Die wıa nı nagı tı a yi Masia tıntıntı diekemba Nmıñ dı vvarına tı ta nagı v wusie wılobırıkırı wıbalıkaha a yi tı nuusi me. ² Die wıa, wudieke dı yine nıñjmına wıonna, dı vıuna dı tıntıntı tuma ajan wusie. ³ Ama n baga wori dı yi nı die mıñ sarıya yaa vuonj dı dii n sarıya sıba vuota dı nyaana die ba chanchaalıñ sarıya die wo; dama n ka dii n gbañ gbañ n sarıya. ⁴ N sızı yıantıya mıñ, ama dı ka dagı sıba n ka tuma chıvısa, ama tı Yomutieñ yine vuodieke dı dinene n sarıya. ⁵ Die wıa, nı da dime vuonj sarıya lele gie, ama nı chısıma sañja dieke tı Yomutieñ dı bala v keñ wo, wıoniñ v bala v nagı jadike dı benne lımıñ ma a dagı yaalıñ ma, ta yuori sıgıtı sızı wıa yaalıñ ma; sañka mi vuonj mana nan ye v bırıñ dı sına die Nmıñ jigiñ.

6 N nimbälli, ní wia maŋ nagı n gbaŋ aŋaŋ Apolosi a yi dagıtı amu ní nan bvgırı a nyıŋ tı jigıŋ amu ní nan dı siba ba keŋ baari dı, "Da keŋ yi poli wudieke dı maagına wa chıaŋ." Ta ní wvnyı mana da keŋ kɔtıma v gbaŋ vuonj wvnyı wia a tıaŋ vuogaan. **7** Mana yına ní nyıŋkvrıti ní chanchaalıŋ svŋ? Da Nmıŋ yına ní jadieke mana ní yalla wa? Ta dı yi Nmıŋ yına ní, bıa wia ní kuule siba ka ka yiwo piini?

8 Ní wɔŋ ye jadieke mana ní yaalala mıŋ? Ní wɔŋ yiwo nyintitieliŋ? Ní yile dı ní wɔŋ yiwo naalıŋ ta vaa tı? Dı tıŋ nan yi mıŋ nansıŋ pam dı yi ní seŋ yi naalıŋ amu tıŋıŋ aŋaŋ ní tıŋ nan lagıŋ a yi naara. **9** Manıŋ n jigıŋ n yile dı Nmıŋ vuari wa tıŋıŋ vuodiekkemba dı yine v tıntıntıŋ a vaa tı yi wabıtı, ta vaa tı sıı siba vuodiekkemba ba bala ba kvv yaalıŋ ma, ta malakasi aŋaŋ tıŋgbančka gie vuosi dı vuara tı fala. **10** Tı yiwo gaantıŋ Masia wia, ama nıŋıŋ nıŋ ní nagı ní gbaŋ a yi yıantieliŋ Masia sienj me. Tıŋıŋ tı yiwo wabıtı ama nıŋıŋ ní nagı ní gbaŋ a yi hagıritieliŋ, ta vuosi dı yia nı jıluma ama ta tıŋıŋ nıŋ ba nine ka suuli tı. **11** Saŋja kaanı a keŋ tıŋ jinne, tı dı dia mıŋ aŋaŋ kɔŋ aŋaŋ nyanyuule ta bɔba gachɔctı, ta ba nıga tı, ta tı dı dia ta wo jigiberisikiŋ. **12** Tı faası tıma mıŋ a die a nyına tı walıŋ ma, ba keŋ zıa tı, tı ɳaaŋ yıŋji balı wa wvnlına a yi ba, ta ba keŋ mugise tı tı ɳaaŋ dii wo suguru; **13** ba balı a chıvısi tı saara, tı ɳaaŋ yıŋji balı ba aŋaŋ choti. Tı bırlıŋ wa wabıtı, ta sıı siba tıŋgbančka taŋcɔŋ jagıma, ta bı sıı siba tıŋgbančka gie dıgıntı a keŋ tıŋ jinne.

14 N ka maaga naa a yia ní dı n yi ní viivi, ama

n maaga dı n kpaan̄ ni ni yine n ballıchotı wıa.
 15 Nı taasına ajan̄ Masia wa wıa, dı yi ta ni yallı niy়ıandıusırıñ tuse bañ, ama ni yallı wa chıçrıı balımuñ dama Yısa Masia ma mañ birıñ ni chıçrıı dama manıñ n nagına wıvıunaha a keñ balı ni.
 16 N jıusa ni, ni dia n beriñ. 17 Wırı gie wıa mañ tıma Timoti ni jıgiñ, vuodieke dı yine n bıachotı ta yi wusietien̄ tı Yıomıtien̄ wıa ma; u nan tınsı ni yaa gamma n beriñ Masia ma, ajan̄ wudieke n dına dı dia a daga Masia dıdıusırıba jıgiñ mana.

18 Nı batañ wa yaa wa kalınbaani, ta yile dı n kaan̄ keñ a kaagı ni. 19 Ama dı yi ta tı Yıomıtien̄ dı yi mıñ sien̄, n nan keñ kaagı ni daraa ale wo gie nıañ, ta ye kalınbaantielibe gie, daa ba wıbalıka wıa, ama n yaala n ye dı ba señ yaa hagırıñ yaa ba ka yallı. 20 Nmıñ naarı ka yiwo nıañ wıbalıka, ama ka yiwo hagırıñ wıa. 21 Bıa ni yaala? Nı yaala n keñ ni jıgiñ ajan̄ niy়ımına yaa n keñ sımm ajan̄ choti.

5

Dıgıntı die dı kenne juu Masia dıdıusırıñ ma wıa

1 Ka señ yiwo wusie ba bala dı dıgıntı bie ni ma, wudieke vuodieiekemba dı kaabınana bugile gbañ kaan̄ yi. N wınya dı wınyı benne ni sunsun̄ ta duaga ajan̄ u nısa. 2 Ama ni yaa kalınbaani ta ka chıga viivi ka wıa. Nı tıñ mu ni yallıma svıgıchıusıñ ta vuodieke dı yine die wo ni tıñ vıarı wa a nyıñ ni lagıñku ma. 3 Ajan̄ n yıvana ajan̄ ni wa, ama n sunjanyile bie ajan̄ ni, ta n wıñ yile a dii daa wa sarıya, ta dı sıı

siba n lagin beri miñ ajan ni. ⁴ Ni kej lagin ti Yomutieñ Yisa saañ ma, ta n suñanyile dí beri ajan ni, ta ti Yomutieñ Yisa hagirin dí beri ajan ni ⁵ ni vuari daa dieke dí yine wubiaaku gie wo a yi Sitaani nuusi me añ u chuvosi u nyungbanin, ta naa nan yi añ u haalin kej ye gbatitaanin ti Yomutieñ keniñ daraañ.

⁶ Dí ka viuna dí ni yallima kalinbaani. Ni ka siba a baari dí dabotí bítá ñaana yie paanu zoñ dí yire? ⁷ Die wua, ni vuari dembike gie a nyin ni ma, amu ni nan señ yi kasí, ta siú siba paanu zoñ haalin dí wone dabotí, wusie n siba miñ dí die ni señ siú, dama Yisa Masia vuodieke dí yine ti gasitianjku duvga yiipolika wəñ tuo ti kuñ a kpi miñ. ⁸ Die wua, ti dína u sieku die wo, ni vaa ti vaa berikuvrì, ta vaa suñanyilibati ajan biañ yiile, ta wa yi u suygüyalin dídiisirin ajan wusie, amu biañ kaaj dí bie ti ma.

⁹ N wəñ maagi gbanin a yi ni dí ni da dumdaakpana ajan høgvkpana tielin. ¹⁰ Ama n ka daga dí ni vuari ni gbañ a nyin tñgbanjka gie høgvkpana ajan daakpana ma yaa halitielin yaa gaarin yaa vuodiekiemba dí kaabınana bugile, dí yi die, die niñ sie ni nyin tñgbanjka gie me. ¹¹ N maaga bala ni dí ni daa chumma ajan vuodieke dí bala dí wəñin u dí wa Masia ama ta yie høgvkpana ajan daakpana tuvma, yaa a yi halitielin yaa ta kaaba bugile yaa a yi kvagaaru yaa a yi vuodieke dí nyunene daañ a buge, yaa a yi gaaru; ni daa kej kala ajan wa gbañ a dii nyindiike.

¹² Ka ka yi n tuvma dí n dime vuodiekiemba dí kana ka dí Masia sarıya. Da niñin vuodiekiemba

dı dına Masia wa muna nı dii nı chanchaalıŋ
sarıya? ¹³ Nmıŋ bala u dii vuodiekkemba dı kana
ka dı Masia wa sarıya. Ka wəŋ maagı mıŋ Nmıŋ
gbanjkı suŋ dı, "Yagıma wubiatitien a nyıŋ nı
jiginj."

6

Sarıya diile wıa

¹ Dıı yi nı wonyı dı yaa wıŋ ajaŋ u chanchaaŋ
vuodieke dıaŋ dı yine Masia dıdısıru, ta ka nagı
wıarı a ga Masia dıdısıru jiginj dı ba ga wınsı,
ama ta nagı ka a ga vuodiekkemba dı kana ka
dı Masia wa sarıya diile jiginj, ka wo viivi? ² Nı
ka sıba a baarı dı Masia dıdısırıba bala ba keŋ
dii tıŋgbanjkı gie vuosi sarıya? Ta dıı yi nı nan
daansı dii tıŋgbanjkı gie vuosi sarıya die nıñıŋ
nı kaaŋ bıagı a dii sarıyabısı lele gie? ³ Nı ka
sıba dı tı bala tı keŋ dii malakasi sarıya? Dıı
yi die, bıa yine tı kaaŋ bıagı a dii lele gie berıŋ
sarıya? ⁴ Dıı yi nı yaa wıa, bıa wıa nı yaa gara
vuodiekkemba Masia dıdısırıŋ bataŋ dı yilinene
dı ba ka yi jaan jiginj? ⁵ Naa yiwo viivi a yi nı.
Dıı yi nınhagırıŋ dı nan nı suŋsuŋ, vuonj worı nı
suŋ a yaa yıaŋ a baan bıagı wınsı ka? ⁶ Ama nı
bataŋ naga taŋ a gara sarıyadiiliŋ diekemba dı
kana ka yi Masia yada wa jiginj ba die nı sarıya.

⁷ Nı wone yaa wıa ajaŋ nı nımballı gbanj,
dagıya dı nı wəŋ chıvısıya. Dıı yi fu nımbıva
dı chıvısi fu yaa a nyırı fu ta fu saagı, dı
ka kpıa? ⁸ Ama nıñıŋ nı yine vuodiekkemba
dı nyırınana ta gbata vuosi ajaŋ nı Masia
dıdısırıŋ chanchaalıŋ gbanj. ⁹ Nı ka sıba baarı

dı vuobiati kaan ye Nmıñ naarı a juu? Nı gaama nı gbañ, vuodiekeomba dı yine dıgıntı tıvuma yaa ta kaaba bugile yaa hıgvkpana ajan daakpana tıvuma yaa dembiñ diekemba dı yaa lıla a dvaga ajan ba dembiñ chanchaalıñ, ¹⁰ yaa gbigbatırıñ yaa halitieliñ yaa vuodiekeomba dı nyunene daan a buge yaa kvagaarıñ yaa gaarıñ, genbe mana wonyı kaan juu Nmıñ naarı ma ¹¹ Nı batañ die sıwa dene; ama ta Nmıñ dı sugiri nı wıbıatı a taan, ta nı wa yi v vuosi ta bı yi svıgıtılantielıñ v jıgiñ, tı Yımvtieñ Yısa Masia ajan Nmıñ Halıkasıka wıa.

*Nı nagıma nı nyıngbanıñ a yime wudieke di
baañ bırı Nmıñ saañ*

¹² Nı batañ bala dı, “Wıññ ka chıarı.” Dı yiwo wusie, ama daa jaañ mana vıuna a yi tı. Nı bala dı jaañ ka chıarı, ka yiwo wusie, ama manıñ n kaan vaa jaañ yalla mıñ a tımmma. ¹³ Nı batañ baari dı, “Nyındıike yiwo nyuuti sıtı, ta nyuuti dıan yiwo nyındıike sıtı.” Ka yiwo wusie, ama Nmıñ nan chıvısi a mana. Nmıñ ka naan tı nyıngbanıñ dı tı yaa tıvma dıgıntı tıvuma, ama dı tı yaa jıama tı Yımvtieñ. Tı Yımvtieñ sına tı nyıngbanıñ. ¹⁴ Nmıñ die svıgırı wa tı Yımvtieñ a nyıñ kın me, die gbañ v nan daansı a svıgırı tı ajan v hagırıbıvı.

¹⁵ Nı ka sıba a baari nı nyıngbanıñ taası wa ajan Masia nyıngbanıñ? Die wıa, nı nan nagı nyıngbañ dieke dı taasına ajan Masia nyıngbañka a nagı taası ajan vuodieke dı yinene hıgvkpana tıvuma? Die kaan wıñ yi, naada. ¹⁶ Nı ka sıba a baari dı vuodieke

dı nagına u gbaŋ a lagıma aŋaŋ vuodieke dı yinene hɔgukpana tʊvʊma, wʊnɪŋ aŋaŋ vuoke mi bɪrɪŋ wa nyɪŋgbəŋ balımuŋ? Dı maagıya Nmɪŋ gbaŋku sʊŋ dı, “Dembɪŋ aŋaŋ hɔgʊ nan lagɪŋ taŋ a yi nyɪŋgbəŋ balımuŋ.” ¹⁷ Ama vuodieke dı nagına u gbaŋ a lagɪŋ aŋaŋ tı Yɔmʊtɪeŋ, tı Yɔmʊtɪeŋ aŋaŋ wa lagɪŋ yiwo haalıbalımuŋ.

¹⁸ Nı chıgı nyɪŋ daakpana aŋaŋ hɔgukpana tʊvʊma ma. Da tʊmbıati mana yinene vuota nyɪŋgbənɪŋ ma; ama vuodieiekemba dı yinene daakpana aŋaŋ hɔgukpana tʊvʊma nɪŋ tʊma bıaŋ a yıla ba gbaŋ gbaŋ ba nyɪŋgbənɪŋ. ¹⁹ Nı ka sıba a baarı nı nyɪŋgbənɪsı yine Halıkası dieke nı tuone nyɪŋ Nmɪŋ jɪgɪŋ juoŋ, ta u bie mi? Nı ka sı nı gbaŋ, Nmɪŋ sına nı; ²⁰ dama u nagı wa Masia zımbu a daa nı mɪŋ, die wıa nı nagı nı nyɪŋgbənɪŋ a yime wudiekemba dı baanı bırı u saaŋ.

7

Wwpıasıka yaa gamma hɔgʊ faariŋ wıa

¹ Lele, n yaala n yɪŋji wwpıasi diekemba nı maagına a pıası mɪŋ wa mɪŋ. Die nı pıasıya dı, “Dı vıuna mɪŋ dı yi vuonı dı ka faarı hɔgʊ yaa a yallı chırvu?” ² Daakpana aŋaŋ hɔgukpana tʊvʊma dı faasına dala wıa, dı vıuna dı dembiŋ mana yallıma u gbaŋ gbaŋ hɔgʊ, ta hɔgʊ mana dıaŋ yallıma u gbaŋ gbaŋ chırvu. ³ Dı vıuna dı dembiŋ nagı u gbaŋ a yi u hɔgʊ ta hɔgʊ dıaŋ nagı u gbaŋ a yi u chırvu. ⁴ Hɔgʊ wa ka sıı u gbaŋ gbaŋ nyɪŋgbənɪŋ, u chırvu sına. Dembiŋ dıaŋ ka sıı u gbaŋ gbaŋ nyɪŋgbənɪŋ u hɔgʊ sına. ⁵ Nı daa

zetime taŋ ni nyiŋgbaniŋ choti, sie saŋja dieke ni keŋ yi nuabalimun dí ni jvusi Nmíŋ; ta a kvaŋ chaaŋ ni bí lagima taŋ, amu Sitaani kaaŋ biaŋ magisi ni, ta nyauŋji ni ni kana kaaŋ biaŋ yigi ni gbaŋ wia.

⁶ Dí yiwo wubalika maŋ balı ama daa mırı.
⁷ N tıŋ nan yaala dí vuon mana bemme sıba n benne die wo ta ka faari hɔgʊ, ama vuon mana yaa wa wudieke u biaŋuna yie ka yi piini yiri yiri a nyiŋ Nmíŋ jigiŋ.

⁸ N kpaamun wunna a yia vuodiekeomba dí yene ka faari hɔoŋ yaa ye ka yallı churu aŋan kpihɔguba. Ni bemme ni nyuna ma sıba n benne dene wo. ⁹ Ama dí yi ni kaaŋ biaŋ yigi ni gbaŋ, die nıŋ dembisi faaruma hɔoŋ ta hɔoŋ yallıma chullıŋ, dama ni faari hɔoŋ yaa yallı chullıŋ dí kpana aŋan ni baŋ dí yaa ka lola ama ni kaaŋ biaŋ kuu ka.

¹⁰ Vuodiekeomba dí faaruma hɔoŋ aŋan vuodiekeomba dí yalla chullıŋ, n yia ni mırı, daa manıŋ n ziennake, ama dí yiwo tı Yomutien ziennake, dí hɔgʊ da keŋ nyiŋ ta vaa u churu,
¹¹ ama dí yi u yi die, dí mu u bemme u nyuna ma yaa u yinji ga u churu wa jigiŋ, ta dembiŋ dıaŋ da keŋ zeti u hɔgʊ.

¹² N bala naa a yia vuotialıkaha dıaŋ, (Manıŋ n balala naa daa tı Yomutien) dí, dí yi Masia dıdısıru dí yaa hɔgʊ, ta hɔgʊ wa dí ka yi Masia dıdısıru ama ta saagı dí u aŋan wa nan dí beri, dembice daa keŋ zeti wo. ¹³ Ta hɔgʊ dieke dıaŋ dí yine Masia dıdısıru ta yaa daa dieke dí kana ka yi Masia dıdısıru, ama ta daa wa dí saagı dí u

nan dì beri ajan̄ wa, hɔgv̄ wa da keñ nyiñ u jigiñ.
¹⁴ Dembin̄ dieke dì kana ka yi Masia dìdùsiru ama ta u hɔgv̄ dì yi, hɔgv̄ wa wia N̄m̄iñ daansa ch̄rv̄ wa siba wun̄iñ N̄m̄iñ gbañ gbañ u vuosi; ta dì yi ta hɔgv̄ wa diañ dì ka yi Masia dìdùsiru ama ta u ch̄rv̄ wa dì yi, N̄m̄iñ daansa hɔgv̄ wa siba wun̄iñ N̄m̄iñ gbañ gbañ u vuosi. Dì daa die ba ballı tuñ nan dì sii siba vuodieke dì kana ka jiama wusie N̄m̄in̄ni ballı, ama dì sına die wo, N̄m̄iñ tuo be miñ. ¹⁵ Ama dì yi ta vuodieke dì kana ka yi Masia dìdùsiru wa dì yaala u zeti vuodieke dì yine Masia dìdùsiru wa u vaa wa añ u ga. Dama die niñ mıraha ka bı bobi ba wun̄i mana. N̄m̄iñ wa tı dì tı bemme ajan̄ svigıftalıñ.
¹⁶ Fvn̄iñ hɔgv̄ dieke dì yine Masia dìdùsiru wa, lalıa fu baa fu yi a sımma dì kaan̄ bıagı a gbatı fu ch̄rv̄ a taañ? Ta fvn̄iñ daa dieke dì yine Masia dìdùsiru wa, lalıa fu baa fu yi a sımma dì kaan̄ bıagı a gbatı fu hɔgv̄ a taañ?

Bemme siba N̄m̄iñ dì wana fu die wo

¹⁷ Ni wun̄i mana bemme beri dieke tı Yomutieñ dì ziene fu wo ajan̄ fu sına die wo ta N̄m̄iñ dì vuarına fu wa. Naa mañ daga Masia dìdùsiruñ lagıñku jigiñ mana dì ba dia.
¹⁸ Vuodieke dì gobine u kɔlı ta N̄m̄iñ dì ye a wa wa, u bemme die; ta vuodieke diañ dì kana ka gobi u kɔlı ta N̄m̄iñ dì wa wa u diañ u bemme die. ¹⁹ Vuodieke dì gobi ajan̄ vuodieke dì kana ka gobiye a mana yiwo nyvari. Wudieke dì yine niññmına yine ni dıma N̄m̄iñ mıraha vıun̄iñ.
²⁰ Vuon̄ mana bemme die u sına die ta N̄m̄iñ dì keñ wa wa. ²¹ Dì yi ta die yiwo yomu ta N̄m̄iñ

dı kej vuvari fu, daa vaa ka mugisi fu, ama dı yi fu tieŋ dı yi fu sieŋ dı fu ga yɔri nan bıagı yi die. ²² Vuodieke die yine yɔmʊ ta Nmıŋ dı kej vuvari wa u wa bıruŋ wa tı Yɔmvtieŋ sıti ta bie u duŋju; die gbaŋ vuodieke dı sına u gbaŋ ta Masia dı kej vuvari wa, u wa bıruŋ wɔnju Masia yɔmʊ. ²³ Nmıŋ daa nı mıŋ, die wia nı daa bıruŋ vuosi yɔŋısı. ²⁴ N nımballı, nı bemme aŋaŋ Nmıŋ siba nı benne die saŋja dieke die nı bıruna Masia dıdusırıba.

*Yaa gamma vuodieiekemba yene ka faariŋ hɔɔŋ
yaa yallı chullıŋ aŋaŋ kpihɔgvba wia*

²⁵ Lele nıŋ, n bala yia vuodieiekemba dı yene ka faariŋ hɔɔŋ yaa dı yene ka yallı chullıŋ, ama daa tı Yɔmvtieŋ yına mıŋ sieŋ dı n balı naa; ama n bala n suŋanyile dı dagına mıŋ dene; dama tı Yɔmvtieŋ dı chıgına mıŋ zɔɔlıŋ wia u suŋji mıŋ man yi wusie bıbalıtú.

²⁶ Saŋka gie dı twana wia, n yile dı dı vıuna dı vuon bemme u wone beri die wo. ²⁷ Dı yi fu yaa hɔgv, die nıŋ daa kej zeti wo. Ta dı yi fu ye ka faariŋ hɔgv, daa kej faari hɔgv bıbra. ²⁸ Dı yi fu faari wa hɔgv yaa a yallı chırv, ka ka yi bıaŋ, ta dı yi hɔgv dieke dı yene ka yallı chırv dı yallı ka ka yi bıaŋ; ama n yaala n kagi nı a nyıŋ wa mugisi dieke vuodieiekemba dı yalla hɔɔŋ aŋaŋ vuodieiekemba dı yalla chullıŋ dı yesinene tıŋgbalıka gie me wo ma mıŋ.

²⁹ N nımballı, tı Yɔmvtieŋ keniŋ gbigiye mıŋ, die wia a nyıŋ jinne yaa gamma dı vıuna dı vuodieiekemba dı yalla hɔɔŋ bemme siba ba ka faari hɔɔŋ, ³⁰ ta vuodieiekemba dı kvnana wa

bemme siba ba wo s̄ugichuusinj; ta vuodiekemba d̄i lalana bemme siba ba wo s̄ugifialuj; ta vuodiekemba dinene nyuŋ bemme siba ba wo jaan̄ mana; ³¹ ta wudiekemba vuon̄ mana d̄i yinene t̄uŋgban̄ka gie me daa vaa ba baga faasi bemme a ma. Dama t̄uŋgban̄ka gie d̄i s̄ina die lele gie wo, ka kaaŋ yuas̄i aŋ ka t̄iaŋ ga.

³² N ka yaala d̄i jaan̄ mugisi n̄i. Daakpaŋ n̄iŋ daansa u baan̄ yi die a tuŋ t̄i Ȳomutieŋ tuvma aŋ ka fiali t̄i Ȳomutieŋ suŋ. ³³ Ama vuodieke d̄i yalla h̄ogu n̄iŋ baga bie t̄uŋgban̄ka gie nyinti ma, dama u yaala u yi miŋ aŋ u h̄ogu suŋ fiali. ³⁴ Die w̄ia u yall̄i wa suŋjanyile bule. H̄ogu dieke d̄i b̄ina wo ch̄ur̄u yaa h̄ogul̄ia baga gbaŋ bie t̄i Ȳomutieŋ tuvma ma aŋaŋ u baan̄ yi die a naḡi u wiŋ mana a b̄iruŋ N̄muŋ s̄uti, wudiekē u yinene aŋaŋ u yilinene wudiekē wo; ama h̄ogu dieke d̄i yalla ch̄ur̄u n̄iŋ baga bie t̄uŋgban̄ka gie nyinti ma, dama u yaala u yi miŋ aŋ u ch̄ur̄u suŋ fiali.

³⁵ N bala naa dama n yaala n suŋji n̄i miŋ, n ka yaala n kagi n̄i, ama n yaala n̄i bemme viun̄iŋ, ta naḡi n̄i gbaŋ a yi t̄i Ȳomutieŋ tuvma ma ta daa vas̄ima.

³⁶ D̄i yi dembin̄ d̄i yaa bandaa ta ba keŋ saŋ d̄i ba kaaŋ faari t̄aŋ, ta d̄i yi dembike d̄i yile yi d̄i ka miŋji yi bandaa wa, ta u yile d̄i u kaaŋ b̄iaḡi yigi u gbaŋ, d̄i viuna d̄i u yime wudiekē u yaalala aŋ ba faari t̄aŋ dama b̄iaŋ wo a ma. ³⁷ Ama vuodieke suŋ d̄i haḡiruŋ, ta u siba a baari wiŋ kaaŋ mugisi wo, ta u nan b̄iaḡi yigi u gbaŋ, ta yile u suŋ ma daa vuon̄ mugisine wo d̄i u kaaŋ faari h̄ogul̄ia wa, die viun̄ na. ³⁸ Vuodieke faarina u bandaa wa, d̄i viuna; vuodieke diaŋ d̄i kana ka

faari u bandaa wa, yiwo wudieke dí faasina a vúuna tiañ vuodieke dí faarína u bandaa wa.

³⁹ Dí yi hógv dí yaa chvru ta u ye bie u misi ma, u mu u bemme ajan wa miñ, ama dí yi u chvru wa dí ken kpi, die nüñ u yaa sieñ dí u yallí daa dieke u yaalala ama dí mu u daa wa yi Masia dídiñisiru. ⁴⁰ Ama manuñ n jigiñ u nan yaa svigifialuñ pam dí yi u beri u nyúna ta ka yallíya; manuñ n svijanyile wonde, ama n siba a baari n gbañ n yaa wa Nmuñ Halikasika miñ.

8

Yaa gamma bugile nöñ ñebiñ

¹ Tó, lele n wa yaala n balí miñ yaa gamma bugile nöñ ñebiñ ma, tí siba a baari tí mana yaa sibin, añ ka señ yi wusie. Sibin vasa vuota dí kota u gbañ, ama choti vasa tí kpanjisa tí chanchaaluñ. ² Vuodieke dí yilinene dí u siba jaan, wunuñ vuoke mi ye ka siba u tinnna mu u summa dene. ³ Ama vuodieke dí chone Nmuñ, wunuñ Nmuñ dí siba u wia.

⁴ Tó, yaa gamma nöñ dieke ba kaabína a yi bugile ñebiñ wia; tí siba a baari buuñ yiwo jadieke dí wone misi, ta tí bi siba a baari dí Nmuñ balumuñ nyúna benne. ⁵ Dí yi ta bugile dí beri gbañ, ta bie ñmuñsikpen yaa tingbanjka gie me (dama nyinti pam benne ta vuota dí jíama ta wasaha ba ýomutielin) ⁶ ama tünñ tí jigiñ nüñ Nmuñ balumuñ nyúna ma benne; Wunuñ u yine tí Chocø Nmuñ vuodieke dí naanna jaan mana, u ma tí yaa miivoli; ta Yomutien balumuñ nyúna

ma benne, wɔnij v yine Yisa Masia. U ma die jaan̄ mana d̄i naan̄; ta v ma t̄i b̄i yaa miivoli.

⁷ Daa vuon̄ mana sib̄una wusieke gie. Vuosi batan̄ kaab̄i wa bugile a yv̄as̄i, die w̄ia ba kej dii nyindiike me, ba ηaaŋ yile d̄i a yiwo buuŋ nyindiike. Ba yada ka haḡiri, die w̄ia ba ηaaŋ yile d̄i ba yaa b̄iaŋ. ⁸ Daa nyindiike diekemba t̄i dinene baan̄ vaa t̄i gb̄igi N̄m̄iŋ; t̄i kaaŋ waari jaan̄ d̄i yi ta t̄i ka dii nyindiikehe, yaa t̄i kaaŋ ye jaan̄ d̄i yi t̄i diihe.

⁹ D̄i yi n̄i ka ch̄vari bugile nyindiike diile ama n̄i s̄imma ta daa vaa a diile gaan̄ Masia d̄id̄is̄irin̄ diekemba yada d̄i kana ka dala wa.

¹⁰ Ta vuodieke yada d̄i kana ka dala wa d̄i ye n̄un̄iŋ vuodiekemba d̄i bala d̄i n̄i yaa sib̄iŋ ta n̄i bie buuŋ juon̄ me a die jadieke ba kaab̄una yi bugilehe, naa nan vaa v gbaŋ v ga dii nyindiike diekemba d̄i yine buuŋ nyindiike. ¹¹ F̄un̄iŋ vuodieke d̄i yine sib̄intien̄ wo, fu sib̄iku nan ch̄v̄usi fu n̄imb̄ua dieke yada d̄i kana ka dala wa, vuodieke Masia die d̄i kp̄ine a gbat̄i wa a taan̄ wa. ¹² Fu yie naa a yie b̄iaŋ a yia fu n̄imballi, ta ch̄v̄usa ba yada dieke d̄i kana ka dala wa, ka daga d̄i yie b̄iaŋ yia Masia m̄iŋ. ¹³ Die w̄ia, d̄i yi nyindiike dieke n̄ dinene wa d̄i vasa n̄ n̄imb̄ua d̄i yie b̄iaŋ, die n̄iŋ n̄ kaaŋ b̄i η̄obi n̄oŋ b̄ibra amu n̄ kaaŋ vaa v yi b̄iaŋ.

9

N̄m̄iŋ T̄v̄ntv̄ntv̄ beriŋ w̄ia

¹ N ka s̄iŋ n̄ gbaŋ? N ka yi Masia t̄v̄ntv̄ntv̄? N ka ye t̄i Ȳom̄utien̄ Yisa? Daa n̄ t̄v̄uma dieke

n tūnnana a yia tī Yōmūtieñ Yisa wia nī kej yi yada? ² Dū yi ta vuosi batañ dī ka saagī dī n yiwo Masia tūntūntu, ama nūnūj nūj dī yiwo talasū nī saagī! Dama nī nagina nī gbañ a taasi ajan̄ tī Yōmūtieñ wo dagina dī n sej yiwo Masia tūntūntu.

³ Dū yi vuosi dī bala a chūusa n saan̄, n nan yinjī balı naa a vvarı n gbañ: ⁴ Tī wo siej dī tī dime ta nyume tī tūvma wia? ⁵ Tī bī wo sie dieke tī baan̄ nan nagī tī hōgvba diekemba dī yine Masia yada wa a dī dia ajan̄ ba sība Masia tūntūntūj batañ ajan̄ tī Yōmūtieñ nūmballı ajan̄ Piita die dī yi die wo? ⁶ Yaa nī yile dī manūj ajan̄ Banabasi nyūna ma mūna tī tūma tī nyuuti wia? ⁷ Soja bīa tūnnana tūvma ta bī tune v gbañ? Ta mūnia bala v suone tūsi ama ta ka dīi a biehe? Yaa mūnia bala v yagima dōjīsi ama ta kaañ nyu a biisiñ?

⁸ N nagina vuota berin̄ a balı naa; daa die gbañ Mosisi mīraha dī balı? ⁹ Dī maaguya Mosisi mīraha ma dī, “Dū yi fu nagī naakuakūj a tūma fu kuañ tūvma, daa bōbī ka nūañ ma dī ka daa ḥōbīma.” Nmūj baga bie wo niige nyūna ma? ¹⁰ Daa tī wia die v balı naa? Wusie, die a maagi wa tī wia. Vuodieke dī kuanana ajan̄ vuodieke dī gobinene tūma ba tūvmaha ta yaa tama dī ba nan kej puo zaaha mīj. ¹¹ Die tī suo wo Nmūj Halikası nyinti nī ma, dī ka mu dī tī tuo nyūngbanūj nyinti a nyūj nī jigij? ¹² Dū yi vuosi batañ dī yaa siej dī ba tuo sunjnj gie a nyūj nī jigij, dī ka mu dī tūnūj tī faasi tuokey?

Ama die tī ka nagī tī yalla sieku gie a tuo nyinti a nyūj nī jigij, ama die tī die wahala

jaan mana ma; dama die tı ka yaala tı vaa Masia wuvuinaha gie wiarı kuaŋ. ¹³ Nı ka sıba a baari dı vuodiekemba dı tınnana Nmıŋ jıamıŋ juokpeŋkpikü suŋ yese ba nyindiike me, ta vuodiekemba dıan dı tınnana kaabiŋ koriŋ jigiŋ yese ba nyindiike a nyuna kaabiku ma? ¹⁴ Die gbaŋ gbaŋ Nmıŋ dı yi nuaŋ dı vuodiekemba dı muvulinana u wuvuinaha yesime ba nyindiike a nyinna ka ma.

¹⁵ Ama manıŋ n ka nagı sieti gie kaanı mana a tuŋ tuvma, ta n ka bı maaga naa dı nı yi miŋ jaan. Maŋ kpi dı kpıa aŋaŋ wudieke wıa n yalla nyuuŋ nıgiŋ baaŋ nyıŋ n nuusi me. ¹⁶ N ka yaa nyuuŋ nıgiŋ yaa gamma wuvuina dieke n muvulinana wıa, dama dı yiwo talası dı n muvulıma ha. Wubıaŋ nan dı bie n ma dı yi maŋ ka muvulı wuvuinaha. ¹⁷ Dı yi maŋ tıŋ vuari wa tuvmaha n gbaŋ gbaŋ, n tıŋ nan ye tune, ama n ka vuari ka n gbaŋ gbaŋ, Nmıŋ die nagına a yi n nuusi me dı n tıma. ¹⁸ Bıa yine n tune? N tune yine n muvulinana wuvuinaha yɔrı wa, ta ka naga sie dieke n yalla wuvuinaha tuvma ma wa a tuose jaan wa.

¹⁹ N bie wo n duŋju, n ka yi vuon yɔmu, ama n nagı wa n gbaŋ a bıriŋ vuon mana yɔmu dı n vaa vuosi pam keŋ Yisa Masia jigiŋ. ²⁰ Juu vuosi jigiŋ, n nagı n gbaŋ a yi sıba banıŋ dı n yi aŋ ba ye gbatıtaanıŋ. Vuodiekemba dıan dı dına Mosisi mıraha, n nagı wa n gbaŋ a yi sıba ba wonyı miŋ, ama n gbaŋ mıraha ka yigi miŋ, ta yaala dı vuodiekemba dı dına mıraha ye gbatıtaanıŋ ²¹ Vuodiekemba dı kana ka dı mıraha, n nagı wa

n gbaŋ a yi siba ba wonyi dí ba ye gbatitaanij. Naa ka dagi siba n ka dusa Nmij miraha; n dia Masia miraha miŋ. ²² Vuodiekemba ba yada dí kana ka dala wa n tarigya miŋ siba ba wonyi dí ba ye gbatitaanij. N tarigi wa n gbaŋ siba vuon mana miŋ a yi vuon mana dí dí sii die mana bataŋ nan ye gbatitaanij.

²³ N ye wiaha gie mana wuvunaha wia, dí n keŋ guti a ye ka nyvari. ²⁴ Ni siba a baari chigila ma vuosi ḥaana chiga ama vuobalimij nyuna ma ḥaana dii, ta tuo ka tune. Die wia, ni chigima a dii ta tuo ka tune. ²⁵ Chichigila mana mia miŋ ta yige ba gbaŋ dí ba keŋ tuo tune dieke dí kana ka yasa aŋaŋ kpatij, ama tunij tı tuma dí tı keŋ tuo tune dieke dí wone kpatij haahuu. ²⁶ Die wia maŋ chiga ta n nine dí bie ka kpatij ma ta ka chiga yori yori; die wia maŋ sii siba nuugunigiru dieke dí kana ka viise n nuugume yori yori. ²⁷ N ka yaala manij vuodieke dí muvolnana wuvunaha a yia vuosi keŋ waari ka tune. Die wia maŋ mugise n nyŋgbanij aŋ ka saaga a yia miŋ.

10

Kpaamij yaa gamma bugile wia

¹ N nimballi, n yaala ni simma dí niŋmaaŋ die lige tı chɔɔŋkuwluba mana miŋ, ta ba mana die dí garisi mugikpuri miŋ. ² Die ba mana die lagisina a sii Nmij nyaabu niŋmaaku aŋaŋ mugikpuri sun, ta die bürü Mosisi kuajandusirij. ³ Ba mana die lagisuya miŋ a dii nyindiike dieke Nmij Halikasika dí

yūna ba, ⁴ ta die mana dī bī lagūn a nyuu nyaan̄ dieke N̄mīn̄ Halikasika dī yūna ba wa; dama ba mana die lagisina a nyuu nyaan̄ dieke die dī nyūna N̄mīn̄ haalibū tan̄ dieke die dī beline be wo. Tann̄ die yiwo Masia. ⁵ Aŋaŋ̄ die mana, N̄mīn̄ sūn̄ die ka fialya aŋaŋ̄ ba josu, die wīa die u vaa ba kpi kpi, ta ba vōriti die dī jaas̄ a dua dua hagirū ma.

⁶ Die wīa, wīaha gie yiwo dagit̄i a kpaana tī dī tī daa yaalima bīan̄ sība die ba yaalınana die wo, ⁷ yaa tī jīama bugile sība ba bataŋ̄ die dī yine die wo, ka maaḡiya N̄mīn̄ gban̄ku sūn̄ dī, “Ta vuosisi die dī sūn̄ kal̄i a dii ta nyuu ta die hagi mi a sie ta jīama bugile.” ⁸ Tī tūma dīgint̄i tūvma sība bataŋ̄ die dī tūma die wo, ta dabalim̄n̄ ba vuosi tuse ban̄jisi-le aŋaŋ̄ ba taa dī kpi wo. ⁹ Tī daa maḡisima tī Yōmūtien̄ sība bataŋ̄ die dī yine die, ta die nyinvuuke die dī duŋ̄ ba a kūn̄ wa. ¹⁰ Tī da vuvma sība bataŋ̄ die dī yine die wo ta kuŋ̄ malaka die dī keŋ̄ kūn̄ ba wa.

¹¹ Naa mana die yiye mīn̄ a yi ba dī ka yi dagit̄i, ta ba maaḡi ha a duaŋ̄ dī a yi kpaam̄iŋ̄ a yi tūn̄iŋ̄ vuodieiekemba dī benne saŋ̄ja dieke duŋ̄nia dī bala ka kpat̄i wa naa.

¹² Die wīa, vuodieke dī yilinene dī u mīn̄jī zie, summa ta daa keŋ̄ nan. ¹³ Maḡis̄i dieke mana dī kenne nī ma yiwo maḡis̄i dieke dī ḥaana a keŋ̄ vuosi ma. Ama N̄mīn̄ yiwo wusietien̄ ta kaan̄ vaa nī juu maḡis̄i dieke dī hagirūna a tīan̄ nī; ama saŋ̄ja dieke maḡis̄iŋ̄ dī keŋ̄ juu nī u nan̄ yi nī hagirū dieke nī baan̄ bīaḡi a nyān̄jī ka a nyūn̄ ka ma.

14 Die wia, n nimballi, ni vuvari ni gbaŋ a nyiŋ bugile yiri yiri kaabiŋ ma. **15** N bala yia ni dama ni yiwo yiantieliŋ, ni gbaŋ ni yilime yaa gamma wudieke n bala naa wa. **16** Daa dieke ti ḥaaana bira Nmien ta nyuo wo wo dagiya di ti mana lagin a tuisa Masia zimbu miŋ; ta paanu dieke ti ḥaaana gbieri gbieri a ḥoba wa, dagiya di ti mana lagin a tuisa Masia nyinḡbaŋka miŋ. **17** Ka yine paanu golin balumien, ta tiniŋ niŋ ti dala miŋ ta lagin a yi nyinḡbaŋ balumien, dama ti mana laginaya a ḥoba paanu golin balin̄ka.

18 Daansima, Juu vuosisi. Ba vuodiekkemba di dinene jadieke ba kaabina a yi Nmenni laginaya miŋ aŋaŋ taŋ a yie kaabaha koriku me. **19** Maniŋ n balala wudieke wo, di dagiya miŋ di buubu aŋaŋ noŋ dieke ba kaabina a yi ka wa yaa nyvari? Aayi, ka wo nyvari. **20** N bala miŋ di vuodiekkemba di kaabina kaaba a yia bugile, ba kaaba yia jimbati miŋ, daa Nmien. Die wia n ka yaala ni lagima aŋaŋ jimbati. **21** N ka saagiya di ni lagin a nyume ti Yomutien Masia nyinnyuuke, ta bi nyume jimbati nyinnyuuke. N ka saagiya di ni dime a nyiŋ ma ti Yomutien kpali ma ta bi dime a nyiŋ ma jimbati kpali ma. **22** Ti mia miŋ di ti Yomutien yallima nyantaati? Ti hagiri a tiaŋ wa miŋ?

23 Vuosi bataŋ baari di, “Ti yaa sien di ti yi wiŋ mana.” Wusie; ama daa jaŋ mana viuna. “Ti yaa sien di ti yi wiŋ mana.” Ama daa wiŋ mana yalla nyvari. **24** Da yilime fu nyiuna ma fu wia, ama yilime fu chanchaalui wia.

25 Ni ḥobima noŋ dieke ba yalla daa nyuŋ ma,

ta daa piasima wupiasika diekemba nan mugisi ni sunjanyile, ²⁶ dama di maaguya Nmuñ gbanjkü ma di, "Tingbanjka gie arjañ ka nyinti mana yiwo Nmuñ suti."

²⁷ Vuodieke di kana ka yi Masia didiusiru ama ta keñ bomisi fu nyindiike ta fu yaala fu ga, die nuj dime nyindiike dieke mana u nagina zieñ fu ta daa piasima wupiasika diekemba di baañ mugisi fu sunjanyile. ²⁸ Ama du yi vuon di balı fu di "Ba kaabi wa buuñ, die nuj da keñ dii nyindiikehe vuoke mi sunjanyile wia. ²⁹ Daa fu sunjanyile ama vuodieke di balı fu wa sunjanyile."

"Lalia vuon sunjanyile di baa ka chuvsi n duñju berin? ³⁰ Du yi manj biri Nmuñ n nyindiike ma ta ye dii, lalia vuon di baa u galuñ muñ yaa gamma nyindiike dieke n biruna Nmuñ a wia?"

³¹ To, du yi diiñ yaa nyijnyuule, wudieke mana ni yinene, ni yime wudieke di balla a biri Nmuñ saaj. ³² Daa yime wudieke di baañ vaa añ vuon nan, du yi u yi Juu vuon, yaa Giriiki, yaa Nmuñ vuosi. ³³ Ni yime siba n yinene die wo; n mia miñ di yi añ vuon mana sunj fialı n yinene wudieke wo, ta ka yile yaa gamma n gbanj beri viñuiñ wia, ama vuon mana viñuiñ, amu ba nan keñ ye gbatitaanuñ.

11

¹ Die wia ni dia n berin siba n dina Masia berin dene wo.

Yaa gamma sikpeñ ligiñ Nmuñ jiamuñ sañja

² N bıra nı saŋja mana nı tınsınana n wıa ta dı n dagıkı n nagına a yi nı wa. ³ Ama wıuŋ kaanı maŋ yaala nı sımma, dı Masia yiwo dembiŋ mana sikpeŋ tieŋ, ta dembiŋ mana dı yi u hɔgu sikpeŋ tieŋ, ta Nmıŋ diaŋ dı yi Masia sikpeŋ tieŋ. ⁴ Die wıa dembiŋ dieke dı jıvsınana Nmıŋ yaa a bala Nmıŋ wıa yaalıŋ ma ta ligi u sikpeŋ aŋaŋ jaanı ka yıa Masia jılıma. ⁵ Hɔgu dieke diaŋ dı jıvsınana Nmıŋ yaa a bala Nmıŋ wıa ama ta ka ligi u sikpeŋ aŋaŋ jaanı, u chırvıwa u yie viivi me, ka nan dı sıı sıba u wıŋ wa u sikpeŋ. ⁶ Ama dı yi hɔgu wa dı ka ligi u sikpeŋ, die nıŋ dı vıuna dı u chıa u sikpeŋ zoosi. Ama ka naana yi viivi dı hɔgu wıŋ u sikpeŋ yaa chıa u sikpeŋ zoosi wo, u mu u ligi wo u sikpeŋ. ⁷ Dı ka mu dı dembiŋ ligi u sikpeŋ dama Nmıŋ die naanna wa u nıası wa ta bı yi Nmıŋ bıruŋ, ama hɔgu nınuŋ yiwo dembiŋ bıruŋ. ⁸ Dama dembiŋ ka naaŋ nyıŋ hɔgu ma, ama hɔgu naanna nyıŋ dembiŋ me. ⁹ Nmıŋ die ka naaŋ wa dembiŋ a yi hɔgu ama die u naaŋ wa hɔgu a yi dembiŋ. ¹⁰ Ta malakasi wıa, dı vıuna dı hɔgu ligi u sikpeŋ aŋka yi dagıtı dı u chırvıwa yiwo u sikpeŋ tieŋ. ¹¹ Ama tı Yomutieŋ jigiŋ nıŋ, dı yi dembiŋ dı worı, hɔgu kaanı dı berı, ta dı yi hɔgu diaŋ dı worı, dembiŋ diaŋ kaanı dı berı, ¹² dama Nmıŋ die nagı wa dembiŋ gambıŋ a naaŋ hɔgu, ta hɔgu diaŋ dı mıra dembiŋ, ama jaanı mana nyıŋ wa Nmıŋ jigiŋ.

¹³ Nı pıası nı gbaŋ sıba dı vıuna dı hɔgu jıvsıma Nmıŋ ta ka ligi u sikpeŋ? ¹⁴ Ama tı berıŋ ma dagıya dı dı yi ta dembiŋ dı yaa sikpeŋ

zoowagıtı ka yiwo viivi a yi wa; ¹⁵ ama dıı yi hɔgv dı yaa zoowagıtı ka yia wa vıunıŋ, hɔgv zoosi yiwo u sibubıŋ. ¹⁶ Ama dıı yi vuor dı yaala u nıgı nınhagırıŋ yaa gamma ka ma, n nan balı dı tıniŋ yaa Masia dıdısırı chanchaalıŋ die dı benne mana wo chvara a gvtı naa ma.

*Yaa gamma tı Yomutieŋ nyindiike diile wıa
(Mat. 26.26-29; Maki 14.22-25; Luki 22.14-20)*

¹⁷ Wudieke n yaala n balı naa nıŋ, n ka bıra nı ka wıa, dama nı ḡaana lagıma aŋaŋ taŋ wa a yie wudieke wo, wo nyvarı a yia nı ama ka chıusa nı mıŋ. ¹⁸ Bımbıuŋaŋ wıuŋ yiwo, n wınya mıŋ ba balala dı nı ḡaana lagıma tamba wa, lugıŋ ḡaana bie nı svınsıŋ, ta maŋ tuo a taŋ dıı dı a yiwo wusie. ¹⁹ Dı yiwo wusie dı lugıŋ nan dı beri, dama kanıŋ ka bala ka dagı vuodiekkemba dı senne dı wusie sieku yaalıŋ ma. ²⁰ Nı ḡaana keŋ lagıma wa daa tı Yomutieŋ nyindiike nı ḡaaŋ die. ²¹ Dama nı ḡaana lagıŋ wa, vuor mana ḡaaŋ die u diile ta ka chıusa u chanchaalıŋ, ta bataŋ kıma kɔŋ ta bataŋ dıaŋ dı die a chaga, ta bataŋ dı nyuo a buge, ta bataŋ dıaŋ dı ka yese a nyuo. ²² Nı wo tige a baanı nyuu ta dıı mi? Yaa nı ka yia Nmıŋ vuosı jılıma ta yie zıɔluntielibe dı die viivi? Bıa nı yaala n bala nı yaa gamma wıurı gie mi? N nan bırı nı wıaha gie ma? Aayı, n kaŋ bırı nı.

²³ N tuo wo dagıku gie a nyıŋ tı Yomutieŋ jıgiŋ ta nagı yia nı: dı yuŋ dieke ba posine tı Yomutieŋ Yısa chıaŋ, die u nagı paanıku, ²⁴ a waası Nmıŋ, a yi ke gbieri gbieri a nagıha a yi u kvaŋandıüsırıba dı ba ḡobi, ta baari dı, "N nyıŋgbaniŋ wıunna maŋ baa n nagı aŋ ba kvu

muiñ ní wia. Ní yime naa a tünsima n wia.”

²⁵ Nyindikehe kvañ, ta u bı nagı daaŋ aŋaŋ nyaançhibiŋ a baari dı, “Daabu gie yiwo n zuŋ dagiti a daga dı Nmuŋ yi wa nuahaalıŋ a yi vuota, saŋja dieke ní yaala ní nyu, ní nyume a tünsima n wia.”

²⁶ Saŋja dieke mana ní keŋ ḥoba tı Yomutieŋ paanu gulimiŋ ta nyuo daabu gie, ní bala vuosi dı tı Yomutieŋ die kpiye muiŋ a ga tuŋi saŋja dieke u bala u yiŋji keŋ. ²⁷ Die wia, vuodieke nuiŋ mana dı keŋ ḥobi tı Yomutieŋ paanuku ta nyu daabu, sie dieke u kana ka mu dı u yi die, die vuoke mi yiwo bıaŋ a yi tı Yomutieŋ nyiŋgbaniŋ aŋaŋ u zımbu muiŋ. ²⁸ Vuonj mana muiŋji wonsı u gbaŋ, ta ye ḥobi paanuku ta nyu a daabu. ²⁹ Vuodieke nuiŋ dı kenne ḥobi paanuku ta nyu daabu ta ka siba dı ka zie tı Yomutieŋ nyiŋgbanka naŋ ma, u nan ye tıbıdatı dieke dı yine bıaŋ u ḥobina ta nyuo wia. ³⁰ Die yine ní pam dı ywagı ta yi wabıtı, ta bataŋ dı kpi kpi. ³¹ Ama dı yi tı nan woliŋ a wonsı tı gbaŋ ta ye ḥobi ta nyu, tı kaaŋ ye tıbıdatıŋ. ³² Tı Yomutieŋ die tı sarıya ta data tı tıbıdatıŋ, amu u kaaŋ chuvısi tı saŋja dieke u bala u chuvısi tıŋgbanka gie vuosi wo.

³³ Die wia, n nımballı, dı yi ní keŋ lagısı taŋ dı ní dıi tı Yomutieŋ nyindikehe, ní chıusıma taŋ.

³⁴ Ama vuodieke nuiŋ kɔŋ dı yalla, ta u kaaŋ bıagı a chıusı, die nuiŋ u woliŋ dıi u tigıŋ me, ta ye keŋ, die kaaŋ dı yaa tıbıdatıŋ a keŋ u ma saŋja dieke ní kenne lagıŋ tamba wa. Wutıalıkaха nuiŋ maŋ keŋ keŋ, n nan balı ní.

12

Yaa gamma N̄m̄iŋ Halikasika piinisi wia

¹ N n̄mballı, yaa gamma N̄m̄iŋ Halikasika, n yaala n̄ s̄imma ka piinisi d̄i s̄ina die aŋaŋ wusie.

² N̄ s̄iba a baari saŋja dieke n̄ yene ka yi Masia yada wa, die n̄ j̄ama bugile, jadieke d̄i kana ka bala wia, ta die yaa n̄ gaama sieti pam ma.

³ N yaala n̄ s̄imma d̄i d̄i yi N̄m̄iŋ Halikasika d̄i bie vuodieke ma, die vuoke kaaŋ b̄iaḡi yuori u n̄aŋ a ch̄uusi Yisa saaŋ; ta vuon̄ diaŋ kaaŋ b̄iaḡi a balı d̄i Yisa yine t̄i Ȳom̄utieŋ, sie N̄m̄iŋ Halikasika bie u ma.

⁴ N̄m̄iŋ Halikasika piinisi yiri yiri benne, ama Halikası balıŋka ȳınana a mana. ⁵ N̄m̄iŋ j̄am̄iŋ yiri yiri benne, ama Ȳom̄utieŋ balıŋka t̄i j̄ama.

⁶ Tuuma yiri yiri diaŋ benne, ama N̄m̄iŋ balıŋka vasınana vuon̄ mana d̄i tuuma u tuuma. ⁷ N̄m̄iŋ yi Masia d̄id̄isiruŋ mana haḡiruŋ yiri yiri m̄iŋ d̄i a daḡi d̄i Halikasika bie ba ma, d̄i t̄i sun̄ji Masia d̄id̄isiruŋ mana. ⁸ Halikasika nan yi vuon̄ yiaŋ w̄ubalıka; ta b̄i yi w̄onyi diaŋ s̄ib̄iŋ ta u bala s̄ib̄iŋ w̄ubalıka, ama a mana nȳinna Halikası balıŋka jiḡiŋ. ⁹ Halikasika yia vuon̄ yada, ta b̄i yia w̄onyi diaŋ haḡiri dieke d̄i vasınana ȳuaḡitielin̄ d̄i yese gbaam̄iŋ; ¹⁰ ta b̄i yia w̄onyi diaŋ haḡiruŋ u b̄iaḡi tuuma mamachi tuuma; ta b̄i yia u w̄onyi diaŋ yiaŋ u b̄iaḡi a yin̄ji bala N̄m̄iŋ wia; ta b̄i yia w̄onyi diaŋ yiaŋ dieke u b̄iaḡi a s̄iba piini dieke d̄i nȳinna N̄m̄iŋ Halikasika jiḡiŋ aŋaŋ jadieke d̄i kana ka nȳiŋ Halikasika jiḡiŋ; ta b̄i yia w̄onyi diaŋ yiaŋ u b̄iaḡi bala jabalıki yiri yiri diekemba ba kana ka w̄umma; ta b̄i

yia wunyi diaj yiaj u bıagı yinji bala jabalıki dieke u kana ka wumma ha chıaŋ. ¹¹ Naa yiwo Halıkasıka tıuma, ta u yia vuon mana die piini sıba wunuŋ Halıkasıka dı yaalala die.

Nyıŋgbanıŋ wıbalıka wıa

¹² Masia sıı sıba nyıŋgbaniŋ; nyıŋgbaniŋ yiwo nyıŋgbaŋ balımuŋ ama ta puo puo lugı lugı, ama ka puone puo die mana ka ye yiwo nyıŋgbaŋ balımuŋ. ¹³ Tı mana vuodiekiemba dı yine Juu vuosi aŋaŋ vuodiekiemba dı kana ka yi Juu vuosi, aŋaŋ yɔŋısi, aŋaŋ vuodiekiemba dı sına ba gbaŋ, ba sıı tı mana Nmıŋ nyaŋ aŋaŋ Halıkası balıŋka mıŋ dı tı lagıŋ a yi nyıŋgbaŋ balımuŋ; ta Halıkası balıŋka dı suuli tı mana.

¹⁴ Nyıŋgbanıŋka ka yi chıbıbalımuŋ, ama a dala mıŋ. ¹⁵ Dı yi naŋ dı baari dı, “N kana ka yi nuuŋ wıa n ka gutı nyıŋgbanıŋka ma” daa die naŋ dı baa ka yi aŋ ka kaaŋ gutı nyıŋgbanıŋka ma. ¹⁶ Ta dı yi ta tıbiŋ dı baari dı, “Manıŋ n ka yi nimbiŋ die wıa n ka gutı nyıŋgbanıŋka ma”, daa die tıbiŋ dı baa ka yi aŋ ka kaaŋ gutı nyıŋgbanıŋka ma. ¹⁷ Dı yi ta nyıŋgbanıŋka mana dı lagıŋ a yi nimbiŋ, lalıa ka baa ka yi a wumma wıa? Ta dı yi ka lagıŋ yi tıbiŋ, lalıa ka baa ka yi a wıŋ nyuugıŋ? ¹⁸ Ama Nmıŋ lagıŋ wa nyıŋgbanıŋka gie lugı lugı mana a yi nyıŋgbaŋ balımuŋ u yaalala dene. ¹⁹ Dı yi a mana dı lagıŋ yi jabalımuŋ, ka tıŋ nan yi nyıŋgbaniŋ? ²⁰ Dı sına die wo, nyindiekemba dı taasına nyıŋgbanıŋka dala mıŋ, ama a mana yiwo nyıŋgbaŋ balımuŋ.

²¹ Die wıa, nimbiŋ kaaŋ bıagı balı yi nuuŋ dı, “N ka yaala fu”, yaa sikpeŋ balı yi naŋ dı,

“N ka yaala fv.” ²² Ta tı nyıŋbaŋ luga luga diekemba dı taasına nyıŋbanıŋ ma ta sıı sıba a wo hagırıbu, dı yi a wori nyıŋbaŋka kaŋ bıagı a yi wııŋ. ²³ Nyıŋbaŋ luga diekemba ta tı daansına ta ka faası wo jılıma wa, hanıŋ tı mıŋŋı daansa aŋaŋ nıŋŋıma. Die wıa tı mıŋŋı lige vuosi nine me tı luga diekemba dı kana ka mu dı vuosi ye, ²⁴ ta luga diekemba dı muna vuosi yesime tı ka ligihe. Nmıŋ lagıŋ wa tı nyıŋbaŋka sie dieke me luga diekemba dı wone jılıma wa tı faası daansa. ²⁵ U yiwo naa dı nyıŋbaŋka luga mana lagıŋ a tıma vııŋŋıŋ, ta luga mana baga bemme hanıŋ ba ma. ²⁶ Dı yi nyıŋbaŋka lugıbalımıŋ dı die wahala nyıŋbaŋka mana dinene wahala dene; ta dı yi nyıŋbaŋka lugıbalımıŋ dı ye jılıma nyıŋbaŋka mana yaa wa sıgıſıalıŋ mıŋ.

²⁷ Nıŋŋı nı lagıŋ yiwo Masia nyıŋbaŋka, ta nı wınyı mana yiwo u nyıŋbanıŋ lugıŋ. ²⁸ Die wıa Nmıŋ dı vuarı Masia tıntıntıba Masia dıduſıruŋ ma, ta ba yi nıŋŋandıuſıruŋ; a bı gıtı vuarı naazıvalıŋ; ta vuarı dıdagırıŋ; a bı gıtı vuarı vuodiekm̄ba dı tınnana mamachi wıa; a bı gıtı vuarı vuodiekm̄ba dı u yına ba hagırıŋ ba bıagı gbaama yıagıtielıŋ; ta vuarı susuŋŋırıŋ; a bı vuarı vuodiekm̄ba u yına ba yıaŋ ba bıagı daansa tıvıma; ta bı gıtı vuarı vuodiekm̄ba dı bıagı balala nyıŋbalıki yırı yırı diekemba ba kana ka wıumma. ²⁹ Daa vuon mana yine Masia tıntıntı, yaa naazıva, yaa dıdagırı yaa vuodiekm̄ba dı yalla hagırıŋ a bıagı tıma mamachi tıvıma. ³⁰ Daa vuon mana yalla hagırıŋ

a bıagı gbaama yvagıtieliŋ, yaa a bıagı bala nyıŋbalıkı gaası diekemba ba kana ka wumma, yaa daa vuon mana nan bıagı a yinji a balı nyıŋbalıkı gaası diekemba ba kana ka wumma a chıası. ³¹ Nı yaalıma piini diekemba dı yine piinikpıuma anjaŋ nıŋjmına.

N nan dagı nı sie dieke dı tıanna a mana.

13

Choti wıa

¹ Tə, Dıı yi maŋ bıagı bala nyıŋbalıkı gaası mana, yaa a bıagı bala malakasi jabalıkıŋ, ama ta wo choti anjaŋ vuosi, n sıı sıba gıŋgaŋ yaa bimbiliminj watı mıŋ. ² Dıı yi maŋ yaa piini dieke a baan bıagı yinji bala Nmıŋ wıa, yaa ta yaa sıbıŋ mana yaa ta bıagı sıba wılobırıka wıa mana, yaa ta yada dieke dı baan bıagı a yi ta tankpeŋkriŋ vvv jigıŋ kaanı a ga jigigaŋ, ama ta wo choti anjaŋ vuosi, n yiwo yɔrı. ³ Dıı yi maŋ nagı n nyinti diekemba n yalla mana a yi zıɔlntielinj, ta nagı n gbaŋ a yi dı ba juo bolıŋ Masia wıa, ama ta wo choti anjaŋ vuosi, ka wo nyɔvari a yi mıŋ.

⁴ Vuodieke dı yaa choti, yaa wa suguru ta bı chıga vuosi zıɔlıŋ, v wo sıgıbiaŋ, yaa kuulinj yaa kɔtıŋ-n gbaŋ, ⁵ v wo kalınbaani, choti ka yie v chanchaalıŋ yɔrı yɔrı, yaa ta faasına yaala v kasıŋ ma vıunıŋ, yaa ta jıa sınyırunj yɔrı yɔrı, v ka naga bıaŋ dieke ba yinene wo a yie v sıŋ ma. ⁶ Vuodieke dı yalla choti ka yaa sıgıfıalıŋ yaa gamma bıaŋ ma, ama ta yaa sıgıfıalıŋ anjaŋ wusieke. ⁷ Vuodieke dı yalla choti ka gbalıga; v yada anjaŋ v tama anjaŋ v suguru wo kpatıŋ.

⁸ Choti wo kpatij. Ama dui yi Nmij wia yinji baliku ka nan kej kpati, ta dui yi wubalik gaasi balij ka nan kej kpati, ta dui yi sibij ka nan kej kpati. ⁹ Lele niij, ti siba wa bita ta Nmij wia yinji baliku piinike gbañ di yuori a dagiti bita miij. ¹⁰ Ama sanja di kej tugti ta Nmij di dagiti a mana, wudieke di benne bita wa nan kpati.

¹¹ Sanja dieke die n yine buabin die n bala siba buabin, ta die yie nyinti siba buabin, ta die yile siba buabin, ama wana lva naa, n vaa wa balibisijaj wia. ¹² Wudieke ti sibina lele wo yayaa miij, ta sii siba ti jaana daansa dige me ta ka yese viunij; ama ti nan kej ye he yaalij ma. Wudieke n sibina lele gie wo yayaa miij, ama n nan kej sibaha viunij siba Nmij di sibina miij viunij die wo.

¹³ Tc, yada ajan tama ajan choti, nyinti ataa wa gie benne; ama choti tian a mana.

14

Halikasika piini wubalika bobra

¹ Ni yaalima choti a tian jaañ mana; ama ta bi yaalima Nmij Halikasika piini ajan niijimina, a tian a mana ni faasi yaalima piini dieke di yine Nmij wia yinji baliku. ² Vuodieke di balala nyijbalik gaasi diekemba u kana ka wumma ta Nmij Halikasika di yi wa wa, u bala yia Nmij daa vuota, dama vuon ka siba a chiasi, u jaana bala loburij wia Halikasika hagurij ma wa. ³ Ama vuodieke di yinjine bala Nmij wia, bala yia vuota ta suñje be ta kpanjisa ba ta

yia ba sūgīfialuŋ. ⁴ Vuodieke dī balala wūbalıkı gaası dieke u kana ka wūmma suŋje u gbaŋ nyūna; ama vuodieke dī yiŋjine bala N̄mūŋ wīa suŋje Masia dīdūsırıba mana.

⁵ N tūŋ yaala nī mana balıma nyūbalıkı gaası diekemba nī kana ka wūmma, ama a tīaŋ ka n tūŋ yaala nī mana yiŋji balıma N̄mūŋ wīa mūŋ. Vuodieke dī yiŋji bala N̄mūŋ wīa, ka yaa nyɔvari a tīaŋ vuodieke dī balala wūbalıkı gaası dieke u kana ka wūmma, sie vuon bie mi ta nan bīagı yiŋji balı wīaha a dagı Masia dīdūsırıŋ aŋ ka suŋji be. ⁶ N nūmballı, dū yi maŋ keŋ nī jīgiŋ a bala wūbalıkı gaası diekemba n kana ka wūmma, bīa suŋjinj maŋ yia nī? Sie maŋ keŋ a yuori nyindieke dī nyūna N̄mūŋ jīgiŋ a dagı nī, yaa yīaŋ, yaa a yiŋji balı N̄mūŋ wīa a yī nī, yaa dagiku a taŋ.

⁷ Dū yi nyindiekemba dī wone misi ba yaa laala dī ka tarıga a kpaŋ, lalıa vuosi dī baa ba yi a sūmma a kpaŋ chīaŋ? ⁸ Dū yi vuodieke wūnana kantana dī ka mūŋjı wū nūŋjmına wūla, mūnla baan yi siri aŋan tōŋ? ⁹ Die gbaŋ gbaŋ dī sū, dū yi fu bala yia vuosi aŋan jabalıkı dieke ba kana ka wūmma, lalıa ba baa ba yi a sūmma wudieke fu balala chīaŋ? Dī nan dī sū sūba bala yia wa būlögisırıŋ. ¹⁰ Nyūbalıkı yiri yiri pam benne dūnla ma, ta a mana dī yaa a chīası. ¹¹ Ama dū yi maŋ ka sūba jabalıkı dieke vuon dī bala yia mūŋ, vuodieke dī balala a yia mūŋ nan dī yi chaanu n jīgiŋ ta n dīaŋ yi chaanu u jīgiŋ. ¹² Nī senne yaalala Halıkasıka piini wo, nī yaalıma piini dieke dī baan suŋji Masia dīdūsırıŋ mana.

¹³ Vuodieke dı balala nyiŋbalıkı gaası diekemba ʊ kana ka wumma, mu v jvusi wa Nmıŋ a ye piini dieke v baaŋ bıagı a daga a chıası. ¹⁴ Dı yi maŋ jvusa Nmıŋ aŋaŋ wıbalıkı dieke n kana ka wumma, n haalıŋ jvusınana ama n ka sıba wudieke n balınana chıası. ¹⁵ Lalıa maŋ baa yi? N nan jvusi Nmıŋ aŋaŋ n haalıŋ, ta bı jvusi wa aŋaŋ n suŋanyile; ta chıa yıla a yi Nmıŋ aŋaŋ n haalıŋ; ta bı chıa yıla aŋaŋ n suŋanyile. ¹⁶ Dama fu bıra Nmıŋ ta waasa wa aŋaŋ fu haalıbu nyına ma, lalıa vuodiekemba dı kana ka sıba a chıası dı baa ba gutı fu a bıri Nmıŋ? Dı yi ba ka sıba a chıası, lalıa ba baa ba sımma dı fu bıriŋ yiwo wusie? ¹⁷ Dı yi fu Nmıŋ bırikı dı vına gbaŋ, ama ka kaaŋ suŋŋi vuonj.

¹⁸ N waasa Nmıŋ dı n bıagı bala wıbalıkı dieke n kana ka wumma a tıaŋ nı wonyı mana. ¹⁹ Ama maŋ bie Masia dıdıusırıŋ lagımuŋ suŋ, n nan dı yaala dı n balı nuawıuŋ anu diekemba dı yalla chıası aŋ ka suŋŋi n chanchaalıŋ, a tıaŋ n baa bala nuawıuŋ tuse tuse jabalıkı dieke n kana ka wumma ma.

²⁰ N nımballı, nı daa yilime sıba ballıbısı, ama bıaŋ yiile nıŋ nı sımma sıba ballıbısı, ama nı yilime sıba nyiŋkura. ²¹ Dı maagıya Nmıŋ gbaŋku suŋ dı, Nmıŋ baarı,

N nan daansı vaa chaanıŋ diekemba dı balala
jabalıkı gaası
aŋ ba balı wıa a yi n vuosi.

Ba nan balı a yi ba tıŋgban gaan nyiŋbalıka ma
die mana yɔrı n vuosi kaaŋ wıŋ a yi mıŋ.

22 Die wia, wubalikı gaası yiwo Nmın̄ hagırıŋ dagıtı a yia vuodiekm̄ba dı kana ka yi Masia yada wa, daa vuodiekm̄ba dı yine wo yada wa. Ama Nmın̄ wia yinjı balıkı yiwo dagıtı a yi yada tieliŋ, daa vuodiekm̄ba dı kana ka yi Masia yada wa.

23 Dıı yi Masia dıdılısırıŋ mana dı lagıŋ taŋ, ta vuon̄ mana dı bala jabalikı gaası diekemba ba kana ka wumma, ta vuodiekm̄ba dı kana ka yi Masia dıdılısırıŋ yaa vuodiekm̄ba dı kana ka sıba a wia dı keŋ juu, ba kaan̄ balı dı nı juo yuŋyaatı? **24** Ama dıı yi ta Masia dıdılısırıŋ dı lagıŋ taŋ, ta tuose Nmın̄ wia a yinjı bala yia taŋ ta vuodiekm̄ba dı kana ka yi Masia dıdılısırıŋ yaa vuodiekm̄ba dı kana ka sıba a wia dı keŋ juu, ba nan mıŋı dı ba yiwo tuntumbıatı tieliŋ yaa gamma wudieke ba wunna wa ta dii ba gbaŋ gbaŋ sariya. **25** Ta yuori balı wudieke dı benne ba suggıtı ma, ta suŋı gbigiri a bürü Nmın̄ ta baarı dı, "Wusie, Nmın̄ seŋ bie nı jigin̄."

Masia dıdılısırıŋ dı mwna ba jiama Nmın̄ dene

26 N nımballı, n balıkı gie chıaŋ? Dıı yi nı keŋ lagısı taŋ dı nı jiama Nmın̄, ta wunyı ɳaaŋ yaa wa ylı, ta wunyı diaŋ dagıŋ, ta wunyı diaŋ wudieke Nmın̄ dı yuorine a dagı wa, ta wunyı diaŋ wubalikı gaası diekemba u kana ka wumma, ta wunyı diaŋ dı bıagı bala wubalikı gaası diekemba u kana ka wumma a chıası, nı yime genhe mana sie dieke dı mwna a suŋjime Masia dıdılısırıŋ. **27** Dıı yi ba yaala ba balı wubalikı gaası diekemba ba kana ka wumma ba daa tıaŋ vuosi bale yaa bataa, ba balıma wunyı

wonyi, ta vuon diaŋ bemme mi a daga a chiası kaanı kaanı. ²⁸ Ama dı yi ta vuodieke dı baŋ bıagı a dagı a chiası dı wori, die nıŋ vuodieke dı balala wıbalıkı gaası diekemba u kana ka wumma tarı ta balıma yıma u nyına ma ajanj Nmıŋ. ²⁹ Nı vaa naazvalıŋ bale yaa bataa balıma Nmıŋ wıaha, ta vuotialıkaha jıuma wudiekemba ba balala wa. ³⁰ Ama dı yi ta vuon dı kali nı suŋ ta Nmıŋ dı yuori u wıaha a dagı wa, ta u yaala u yıŋni balı Nmıŋ wıaha, vuodieke dı balala wa tarı. ³¹ Nı mana nan bıagı yıŋni balı Nmıŋ wıa wonyi wonyi aŋ ka yi vuon mana bugırı aŋ ka kpajınsı vuon mana. ³² Vuodieke dı yalla piini dieke dı yine Nmıŋ wıa yıŋni balıku nan bıagı yigi u gbaŋ a chıısı u saŋja, ³³ dama Nmıŋ ka wa tı dı tı yime wıa tora tora, ama u wa tı dı tı bemme sɔmm.

Die dı mu dı sımma saŋja dieke Nmıŋ vuosi dı keŋ lagıŋ. ³⁴ Höguba mu ba muu ba nua sɔmm Masia dıdısırıŋ lagımuŋ jıgiŋ, ama ba mu ba suŋ ba gbaŋ tıŋban ta wumma sıba Nmıŋ mıraha dı dagına die wo. ³⁵ Dı yi ba yaala ba sımma wııŋ, ba piası ba chıllıŋ tige me, dama ka yiwo viivi dı hıgıt balı wıa Masia dıdısırıŋ lagımuŋ jıgiŋ.

³⁶ Nmıŋ wıaha gie die ka woliŋ piili wo nı jıgiŋ, yaa daa nı nyına ma jıgiŋ ka keŋ tıgıt. ³⁷ Vuodieke dı sıba dı u yiwo Nmıŋ naazva yaa u yaa Halıkasıka piini, u sımma a baari wudiekemba nı maagınana yıa nı naa yiwo tı Yıomutieŋ mırı muŋ. ³⁸ Ama vuodieke dı zeti wıaha gie, nı gbaŋ daa tuosime u wıa.

³⁹ Die wia n nimbballi, ni yaalima N̄miŋ wia yiŋŋi baliku aŋaŋ nūŋŋmīna, ama ni da kagima vuodiekeomba dī yaala wubalikū gaasī diekemba ba kana ka wumma baluŋ. ⁴⁰ Ni yime wiŋ mana viŋniŋ viŋniŋ aŋ a dia taŋ.

15

Masia kuŋ hagiŋ wia

¹ N nimbballi, n yaala n tūnsi ni miŋ yaa gamma wuvuna dieke die n muulina a yi ni wa, ta ni tuo a miŋŋi pögulīha wa. ² Dū yi ni miŋŋi pögulaha ni nan ye gbatitaanuŋ, daa die ni yadaka nan yi yɔrī.

³ Wudieke n tuone wo kanuŋ maŋ nagı a yi ni wa, ta ka yine wukriŋ a tiaŋ wiŋ mana; dī Masia die tuo wo tūnŋi wubiyiiriŋ kuŋ a kpi, siba dī maaguna N̄miŋ gbaŋ ma dene wo; ⁴ dī die ba guu wo miŋ, ta u hagi kumbu me ka daraa ataa daraaŋ siba dī maaguna N̄miŋ gbaŋku ma dene wo, ⁵ ta die nyiŋ Piita jigiŋ, ta ka kuaŋ chaaŋ u bī nyiŋ u tūntūntiŋ baŋ aŋaŋ bale wo jigiŋ. ⁶ Ka kuaŋ chaaŋ die u nyiŋ bonyi u dīdūsiruŋ dī tianna vuosi kóbisi-nu wa jigiŋ, bataŋ pam ye bie ba mísí ma ta bataŋ diaŋ dī kpi. ⁷ Naa kuaŋ chaaŋ die u nyiŋ Jemisi jigiŋ, ta die keŋ nyiŋ u tūntūntuba mana jigiŋ.

⁸ Ka kuaŋ kuaŋ die u keŋ nyiŋ n gbaŋ n jigiŋ, manuŋ vuodieke die dī sūna siba n daaŋ ka tūguya ta ba miři miŋ wa. ⁹ Masia tūntūntuba mana ma manuŋ n yine vuodieke dī wiaruna ba kuaŋ, ta die ka mu dī ba wasíma miŋ Masia tūntūntu, dama die n vaa Masia dīdūsiruŋ dī dii wahala

pam. ¹⁰ Ama N̄m̄iŋ die ch̄iḡima m̄iŋ z̄očliŋ ta suŋ̄ni m̄iŋ maŋ yi vuodieke n̄ yine jinne naa, ta die u yina m̄iŋ suŋ̄ni dieke wo d̄i ka yi yɔ̄ri. Dama n̄ ȳm̄inti wa nin̄ a t̄v̄n̄ a t̄iaŋ t̄unt̄nti ban̄iŋ ba mana, ama d̄i ka yi man̄iŋ n̄ t̄v̄na naa, ama N̄m̄iŋ suŋ̄ni dieke die d̄i benne n̄ ma wa t̄v̄na die. ¹¹ D̄i yi man̄iŋ yaa ban̄iŋ ba muv̄l̄inana w̄l̄aha, w̄ubal̄iŋka t̄i mana d̄i muv̄la, ta kan̄iŋ n̄i yi yada wa.

Yaa gamma kuŋ hagiŋ w̄la

¹² D̄i yi t̄i muv̄la d̄i Masia die hagi kuŋ me, lal̄ia n̄i bataŋ d̄i baari d̄i kundi ka daansı hagi kuŋ me? ¹³ D̄i yi kundi d̄i kaaŋ daansı hagi kuŋ me, die n̄iŋ Masia gbaŋ die ka hagiya kuŋ me. ¹⁴ Ta d̄i yi Masia die d̄i ka hagi kuŋ me, die n̄iŋ t̄i wo w̄iŋ a baan̄ muv̄l̄i a yi n̄i, ta n̄i diaŋ d̄i wo w̄iŋ a baan̄ tuo dii. ¹⁵ A b̄i ḡut̄i, t̄i b̄i ch̄iba w̄la a yia N̄m̄iŋ dama t̄i baari d̄i u sv̄ḡirin̄a Masia a nyiŋ kuŋ me, ama d̄i yi kuŋ hagiŋ d̄i wori die n̄iŋ die u ka sv̄ḡiri wa a nyiŋ kuŋ me. ¹⁶ D̄i yi wusie d̄i kundi d̄i ka haga kuŋ me, die n̄iŋ N̄m̄iŋ die ka sv̄ḡiri Masia a nyiŋ kuŋ me. ¹⁷ D̄i yi Masia d̄i ka hagi kuŋ me, die n̄iŋ n̄i yadaka yiwo yɔ̄ri, ta n̄i t̄unt̄mb̄iat̄i ye bie n̄i ma. ¹⁸ Ta ka nan b̄i daḡi d̄i vuodiekiemba die d̄i yine Masia yada wa ta kpi wo baya m̄iŋ. ¹⁹ T̄i yine Masia yada wa, d̄i yi ka yaa nyvari t̄iŋban̄ka gie beriŋ nyiŋna ma, die n̄iŋ t̄i w̄la t̄iŋ nan d̄i yaa z̄očliŋ a t̄iaŋ vuon̄ mana.

²⁰ Ama ka yiwo wusie d̄i N̄m̄iŋ die seŋ sv̄ḡiri wa a nyiŋ kuŋ me m̄iŋ. W̄un̄iŋ Masia yiwo vuodieke die d̄i woliŋ hagi kuŋ me, ta ka daḡi d̄i

vuodiekiemba die dí kpine gbaŋ nan daansi hagi kuŋ me. ²¹ Vuota die yaa kuŋ a keŋ tıŋgbanka gie me; die gbaŋ gbaŋ vuota dí bɪ yaa kuŋ hagiŋ a keŋ. ²² Dama Adami wia ta vuota mana dí kpie, die gbaŋ gbaŋ Masia wia vuota nan hagi kuŋ me. ²³ Vuon̄ mana yaa u kuŋ hagiŋ saŋja mɪŋ; Masia die woliŋ hagi, ta vuodiekiemba dí yine u vuosisi nan daansi hagi u keniŋ daraaŋ. ²⁴ Ka kuaŋ chaaŋ kpatiŋ nan keŋ, Masia nan daansi a nyaŋŋi ɿmɪŋsikpeŋ naara aŋaŋ yikotielin̄ aŋaŋ hagirietielin̄, ta nagı naari a yi u Chɔɔŋ N̄mɪŋ nuusi me. ²⁵ Masia nan daansi yi naaŋ a ga tuŋi saŋja dieke N̄mɪŋ dí bala u nyaŋŋi u dataasi mana a nagı ba yi u nuusi me. ²⁶ Dataaŋ dieke N̄mɪŋ dí bala u wiari kuaŋ a chuuŋsi yine kuŋ. ²⁷ Dí maagıya N̄mɪŋ gbaŋku sun̄ dí, "U nan nagı jaan̄ mana a yi u nuusi me", ama ka ka dagı siba N̄mɪŋ gbaŋ gvti wa jaan̄ mana wa ma, dama wuŋniŋ N̄mɪŋ bala u nagı jaan̄ mana a yi Masia nuusi me. ²⁸ Ta jaan̄ mana dí keŋ a bie Masia nuusi me saŋja dieke wo, u gbaŋ u nan daansi bie N̄mɪŋ nuusi me, vuodieke dí yine ta nyinti mana dí bie u nuusi me wo; ta N̄mɪŋ dí sii jaan̄ mana.

²⁹ Dí yi kunti dí ka haga kuŋ me, bia wia vuosi bataŋ dí ziele vuodiekiemba dí kpine naŋ ma a sia N̄mɪŋ nyaabv? Dí yi kunti dí ka haga, bia wia ba yie die? ³⁰ Dí yi kunti dí ka haga kuŋ me, bia yine ta tıniŋ tı juo wukpriima ma saŋja mana? ³¹ N nimballi, n tuole kuŋ daaŋ mana mɪŋ! N yaa nyuuŋ nıgıt nı ma aŋaŋ nı taasına aŋaŋ Yisa Masia tı Yomutieŋ wo, naa wia maŋ bala die. ³² Dí yi wudiekemba Efesusi tıŋ

vuosisi die yine mīn̄ aŋ̄ ka sūs̄ sība n̄ waga aŋ̄aŋ̄ dōmbiat̄ naa, bīa nȳvar̄i maŋ̄ nan ye aŋ̄aŋ̄ n̄ waga aŋ̄aŋ̄ ba wa dī yi kundi dī ka haga kuŋ̄ me? Dī yi dī kundi dī ka haga kuŋ̄ me die nūŋ̄, "Nī vaa tī dime ta nȳume, ta sūm̄ma a baar̄i sorin̄ tī nan kpi."

³³ Nī da vaa vuon̄ gaaŋ̄ nī. Dī yi vuov̄luna aŋ̄aŋ̄ vuobiati dī lagisūŋ̄ chw̄ŋ̄, ka chw̄usa vuov̄lunaha berin̄ mīn̄. ³⁴ Nī yin̄ji ye yiaŋ̄ ta vaa nī tūmbiat̄. Nī bataŋ̄ ka sība N̄mīn̄, die wīa maŋ̄ maaga naa dī n̄ yi nī viivi.

Nȳingban̄iŋ̄ dī bala ka sūs̄ dene kuŋ̄ hagiŋ̄ kuaŋ̄ chaan̄

³⁵ Vuon̄ nan pīas̄ dī, "Lalīa kundi dī baa ka hagi kuŋ̄ me? Ba nȳingban̄iŋ̄ baa ka sūm̄ma lalīa?" ³⁶ Gaamu wa gie, dī yi fu keŋ̄ būr̄i jaan̄ tūŋ̄baŋ̄ ma ka ka nyuune ntaala ka hūvuguya. ³⁷ Fu keŋ̄ bura, daa tūka gbaŋ̄ gbaŋ̄ fu ḥaaŋ̄ naḡi a būr̄i, ama ka bie fu ḥaaŋ̄ naḡi a būr̄i sība zaa yaa jadieke mana. ³⁸ Ama N̄mīn̄ nan vaa bini mi nyuuŋ̄ ta sūs̄ sība u yaala ka sūm̄ma die, ta bin̄ mana yaa ka tūŋ̄ dī sīna die.

³⁹ Nȳingban̄isi mana ka yi būnyī, vuota yaa nȳingbaŋ̄ balīmīn̄, ta dōŋ̄isi yaa nȳingbaŋ̄ balīmīn̄, ta nembisi diaŋ̄ dī yaa nȳingbaŋ̄ balīmīn̄, ta zaasiŋ̄ diaŋ̄ dī yaa nȳingbaŋ̄ balīmīn̄.

⁴⁰ N̄mīn̄ sikpeŋ̄ nyinti yaa a nȳingban̄iŋ̄ ta tūŋ̄baŋ̄ ḥaaŋ̄ nyinti diaŋ̄ dī yaa a nȳingban̄iŋ̄. N̄mīnsikpeŋ̄ nyinti yaa a tūaŋ̄ vītūn̄ ta tūŋ̄baŋ̄ ḥaaŋ̄ nyinti diaŋ̄ dī yaa a tūaŋ̄ vītūn̄. ⁴¹ N̄mīnn̄i yaa ka tūaŋ̄ chaan̄iŋ̄, ta chūku diaŋ̄ dī yaa ka

tvaŋ chaanuŋ, ta chιŋmarisı dıaŋ dı yaa a tvaŋ chaanuŋ. Ta chιŋmarısı sun a mana dı yaa chaanuŋ tora tora.

42 Die dı vaa dı sımma kunti dı keŋ hagi kuŋ me. Vuota nyiŋgbaniŋ ɳaaŋ kpie miŋ, ta ba guohe, ama a hagi kuŋ me a nan tarıgi, dama ka kaaŋ daansı kpi. **43** Ba ka guo tı aŋaŋ viuniŋ, ama tı nan keŋ hagi aŋaŋ viuniŋ, ba bı ka guo tı aŋaŋ hagırıŋ, ama tı nan keŋ hagi aŋaŋ hagırıŋ. **44** Ba guo tı aŋaŋ tıŋgbančka gie nyiŋgbaniŋ miŋ, ama tı keŋ hagi tı nan ye nyiŋgbanč dieke dı yine Haalıbu nyiŋgbaniŋ. Nyiŋgbanč dieke dı yine tıŋgbančka gie nyiŋgbaniŋ beri miŋ ta nyiŋgbanč dieke dı yine Haalıbu nyiŋgbaniŋ dıaŋ dı beri. **45** Dama dı maagıya Nmıŋ gbaŋku sun dı, "Bumbuŋaŋ vuon Adami die yiwo vuota"; ama vuodieke dı kenne kvaaka yiwo Haalı dieke dı yına tı miivoli wo. **46** Daa nyiŋgbanč dieke dı yine Haalıbu die wolinne keŋ, tıŋgbančka gie nyiŋgbaniŋ die wolinne keŋ, ta ka kuaŋ chaŋ ta Haalıbu tvaŋ dı keŋ. **47** Bumbuŋaŋ vuoke die nyıŋ wa tantı ma, ta vuodieke dı diisine bule wo dı nyıŋ ɳmıŋsikpeŋ. **48** Vuodieke dı yine tıŋgbančka gie sıti sıi sıba vuodieke dı nyına tantı ma miŋ, ta vuodieke dı yine arızanna sıti dı sıi sıba vuodieke dı nyına arızanna ma wa. **49** Ta tı mana nyiŋgbaniŋ dı nıasına Adami vuodieke die nyına tantı ma wa, die gbaŋ gbaŋ daaŋ kaanı tı arızanna nyiŋgbaniŋ nan sıi sıba Masisa nyiŋgbaniŋ.

50 N nımballı, n bala nı dı nyiŋgbanč dieke dı yine noŋ aŋaŋ zıŋ kaaŋ bıagı juu Nmıŋ naari

ma; ta nyiŋgban̄ dieke d̄i huugina kaan̄ b̄ıagı ye miivoli dieke d̄i wone kpatıñ.

⁵¹ N yaala n balı nı wulobırıkırı gie miŋ, tı bataŋ nan kpi, ta tı bataŋ dıan̄ nan dı bie ba mısı ma; ama tı mana nan tarıgi. ⁵² Dınuŋ daarı mi kantan̄ dı kuŋ, tı mana nan tarıgi bonyı lagı lagı sıba ninkamısiñ. Kantana dı kuŋ, kunti nan hagi kuŋ me aŋaŋ nyiŋgbaniŋ dieke dı kana kaan̄ kpi, ta tınuŋ vuodiekemba dı benne tı miivoli mi dınuŋ daarı mi wo, nyiŋgbaniŋ nan tarıgi. ⁵³ Dı yiwo talası dı nyiŋgban̄ dieke dı huugınana keŋ tarıgi nyiŋgban̄ dieke dı kana ka huuga, ta nyiŋgban̄ dieke dı kpinene keŋ tarıgi a yi nyiŋgban̄ dieke dı kana ka kpiye. ⁵⁴ Die wıa naa dı keŋ yi, ta nyiŋgban̄ dieke dı huugınana dı keŋ tarıgi a yi nyiŋgban̄ dieke dı kana ka huuga, ta nyiŋgban̄ dieke dı kpinene keŋ tarıgi a yi nyiŋgban̄ dieke dı kana ka kpiye, saŋka mi wudieke dı maagına Nmıŋ gbaŋku suŋ nan suuli, dı, "U nyaŋlı wa kuŋ a kpatı." Dı bı maagı dı,

⁵⁵ "Kuŋ sua fu nyaŋlıku dı beri bıbra?

Kuŋ, lalıa fu baa fu yi a nagı tı yi wahala ma bıbra?"

⁵⁶ Bıaŋ vasa kuŋ dı ḥaaŋ yıa tı wahala, ta bıaŋ dı yese ka hagırıñ a nyına mıraha ma. ⁵⁷ Ama tı waasa Nmıŋ aŋaŋ u yına tı nyaŋlıŋ tı Yomutienj Yisa Masia ma.

⁵⁸ Die wıa n nımballı, nı miŋlı zie keŋ keŋ ta daa vaa jaaŋ vuari nı a nyıŋ Masia kvaŋ dıusıñ ma. Nı nagı nı gbaŋ a tuma tı Yomutienj tıvıma saŋja mana, dama nı sıba a baarı tıvıma diekemba nı tınnana a yıa tı Yomutienj wo, kaan̄ daansı nan yɔrı.

16

Ligire chiasin wia

¹ Lele, n yaala n dagi ni yaa gamma ligire dieke ni chiasinana di ni sunji Nmij vuodiekkemba di benne Judia ma wa wia, n yaala ni yime siba n dagina Masia didiusuru diekemba di benne Galasia tuij ma miij. ² Alasiri daaj mana, vuon mana vvaru ligire u baaj biagi dene a nyij u tunna a ye ligire dieke wo a duaj, amu maaj kej kej ni kaaj bi chiasi bobra. ³ Maaj kej kej n nan maag i gbanji a tuj vuodiekkemba ni vvaruna aej ba yaa ni piinisisi a ga Jerusalemi. ⁴ Dii yi di mu di n ga n gbaaj, die niniuj ti nan lagisi ga.

Poo li die di sanna di u yi wudieke

⁵ N sanja di n daagi Masedonia tuijbaaj ma; ta a kuaaj chaaj n nan kej ni jigi a kaagi ni, dama di mu di n ga Masedonia tuijbaaj ma. ⁶ Fu zi n nan di bie ni jigi daraa ale yaa n nan wiari ni jigi wuyaalika gie mana; ta ni nan kej sunji miij aej n tiaj ga jigidieke n yaala n ga. ⁷ N ka yaala di n kej kaagi ni daraa njmina ta tiaj ga, ama dii yi ti Yomutieq di yi sien, n nan yvasi ni jigi.

⁸ N nan wiari Efesusi gie a ga tugri Pentikosi duvga sanja, ⁹ dama sien yuori yi miij miij di n miijni tuj Masia tuumaha, ama dataasi pam diaj benne.

¹⁰ Dii yi Timoti di kej kej ni kpanji ni gbaaj a miijni tuo wo chaanti, dama u gbaaj u tunma ti Yomutieq tuumaha siba n tunnana die. ¹¹ Ni summa di vuon kej daansi wa yori, ama ni sunji wo ta vaa aej u nyij ni jigi ajan sagifialin amu

υ nan viiri kej n jiginj, dama n daansa wa ajanj
tū nimbällili sienj me.

¹² Yaa gamma tū nimbua Apolosi, n jvusa wa
dī wuoni ajanj tū nimbälli kej kaagı nī, ama υ
ka yaala υ kej lele gie, ama υ kej ye sienj υ nan
kej.

Yaa gamma kpaamij ajanj waasiŋ wia

¹³ Nī gbara ta miŋŋi zie kej kej nī yadaka ma,
ta yallima dembisi ajanj hagirinj. ¹⁴ Yime jaan
mana ajanj choti.

¹⁵ Nī wəŋ siba Sitifanasi ajanj υ deŋ, die ba
yine vuodiekiemba dī wolinne yi Masia yada
Akaya tūŋbaŋ ma, ta die nagı ba gbaŋ a tuma
yia Nmij vuosi. N jvusa nī n nimbälli, ¹⁶ dī
nī saagı a yima vuosi gie chanchaalij ajanj
vuodiekiemba mana dī gütina ba ma a tuma pam
a yia Nmij vuosi.

¹⁷ N svŋ fialiya miŋ ajanj Sitefanatusi ajanj
Fotunatusi ajanj Akayisi keniŋ wia, dama die nī
wone n jigiri, die n yaa wa svgichuusinj, ama
ba kenne wo n bī wo svgichuusinj. ¹⁸ Die ba
kpaŋŋisi miŋ siba die ba kpaŋŋisina nī die wo,
nī yima vuosi gie chanchaalij jılıma.

¹⁹ Masia dīdūsırı diekemba dī benne Asia
tūŋbaŋ mana waasa nī. Akuyila ajanj Pirisila
Masia dīdūsırıba dī lagisınana jiama Nmij ba
tigiri me wo waasa nī vüniŋ tū Yemutienj saaj
ma. ²⁰ Tū nimbälli mana dī benne giena waasa
nī.

Nī waasi taŋ vüniŋ vüniŋ.

²¹ Maniŋ Pčeli maagına waasiku gie giena
ajanj n nuuŋ.

22 Vuodieke mana dı kana ka cho tı Yomutienj,
kaatı bie v ma!

Maranata; ka chıaŋ yiwo, “Tı Yomutienj, ken.”

23 Tı Yomutienj Yisa sunji nı.

24 N cho nı mana aŋaŋ wusie Yisa Masia saaŋ
ma.

**Ƞmin̄ Nuahaalun̄ Gbanuŋ Kɔmuŋ
Konni NT (Ghana)**

copyright © 2004-2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Konni)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

5d16fd5e-902d-51bf-967c-3e7c4efb8e57